Դ. ԱՐԻ ԹԻՒ 946 ՇԱԲԱԹ 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1887 (Ն. Տ.) 12 ՄԱՐՏ 1887 15 ՃԻՄԱԶԻԻԼ ԱԽԻՐ 3 4

20 ՓԱՐԱ. (ՃՆԱՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ. (ՃՆԱՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՐ ՏՈՂԵՐԻ

Ի. Պոլսոյ համար	Տարեկան	դրամագլուխ արժողութ.	16
» »	Վեցամսեայ	» »	8
» »	Չորս ամսեայ	» »	4
Գաւառաց »	եւ տեղական		
թղթատարով	տարեկան	» »	24
Գաւառաց համար	եւ տեղական		
թղթատարով	վեցամսեայ	» »	120
Ստոր եղեկիրներ,	առ եկան	գրանց	56
» »	վեցամսեայ	»	28

Դուրսից գրկուած թղթերուց հանրաս. ծախքը հնարաւորութեան վրայ է։
Խմբագրութեան գրկուած նամակ կամ գրութիւն հետ չի դարձուիր։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeny Beïrmen Han Constantinople.

Կ. ՊՈԼԻՍ, 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, 1887

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ մարտի սկիզբէն ի վեր (Ն. Տ.) տեղի ունեցած չփոթութիւնք ծանր ազդեցութիւն մը չըրին մեր դրամական հրապարակին վրայ։ Բոնսոլիան, որ անցեալ շաբաթ օր 15 ղրուշ էր, շաբաթուս մէջ մինչեւ 14.20 իյնալէ յետոյ, երեկ 14.27 էր։ Այս կը ցոյցնէ, ինչ որ արդէն գիտէինք, թէ սեղանաւորական աշխարհն ևս, քաղաքական աշխարհին պէս, չի կարծեր թէ քանի մը գնդապետներու և հարիւրապետներու յարուցած խռովութիւնը կարենայ լինել անմիջական պատճառ ծանր և երկարատեւ խառնաշփոթութեան մը։ Եթէ Ռուսիոյ հաշիւներուն մէջ կայ գրաւում մը, կամ այլ տեսակ վճռական գործողութիւն մը, Դանուբեան վերջին խռովութեանց զսպումը չի բաւեր կասեցնելու Հիւսիսային մեծ կայսրութեան որոշումն ու ընթացքն։ Իսկ եթէ, շատ մը պատճառներով, Ռուսիա չուզեր գահավիժել գործողութիւն մը, և նախամեծար կը համարի շարունակել զիւր ըպատողական դիրքը, յիշեալ սպայից անխոհեմ արարքը չեն կրնար փոխել տալ Զարին հաստատ քաղաքականութիւնն։ Եթէ այպէս կը խորհէին քաղաքագէտք, դրամական հրապարակներուն վիճակէն կը տեսնենք թէ այդպէս կը խորհին նաև ելմնագէտք։ Հետեւապէս, հասկնալի է որ Պալքանեան Թերակղզէն եկած վերջին լուրեր ծանր անկում մը պատճառած չլինին արժէթղթոց վրայ։ Բոնսոլիան արդարև տկար դիրք մը ունի այժմ, բայց բաղդատմամբ ո՛չ թէ մէկ շաբաթ, այլ երկու ամիս առաջուան վիճակին, երբ՝ տարւոյս սկիզբը՝ 16 ղրուշէն քանի մը փարա ալ աւելի էր։ Անկէ ի վեր արեւմտեան և արեւելեան տագնապներ իրարու յաջորդեցին, և ծանր հարուած մը տուին ընդհանուր վստահութեան։ Բայց որովհետեւ Եօթնամեկին քուէարկումը կը համարուի խաղաղութեան հաւատիք մը, յուսալի է թէ գէթ առ ժամանակ մը լռեն Ֆրանքօ-գերման մտահոգ պատերազմի զրոյցք, և վերածնի վստահութիւնն զոր այդ կարգի զրոյցք չարաչար վրդոված էին քանի մը շաբաթներէ հետէ։

* * *

Ներքին փոխառութեան արժէթուղթերն, որք անցեալ շաբաթ օր 40 ղրշ. 26 փարա էին, շաբթուս մէջ մինչև 40 ղրշ. 8 փարայի։ Ցետոյ, նոր, այսինքն չորրորդ կորոնին կտրուելովն, 38 ու կէս ղրշ. և ի վերջոյ, երեկ, 38 ղրշ. 10 փարա բռնեցին։ Բայց հաշուի դնելով կտրոնին գին, որ է 100 փարա՝ 100նոցի վրայ, կը տեսնենք թէ Տնտեսն, բաղդատմամբ շաբաթ աւուր գնոյն, կ'արժէր երեկ 40 ղրշ. 30 փարա։ Այսպէս, ներքին փոխառութեան արժէթուղթք կը յարատեւեն գնոյ հաստատութեան մէջ, զոր ստացած են բաւական ժամանակէ հետէ։

«Պարտուց Ցարդարման» թուղթերն, որք անցեալ շաբաթ օր 21 ու կէս էին, շաբթուս մէջ ինկան 20 ղրշ. 30 փարայի, և երեկ 20.35 էին։ Թուղթի մանր թուղթերն, որք անցեալ շաբթու մէջ խոշոր թուղթերէն 40 փարա աւելի կը բռնէին, շաբթուս մէջ 15 փարա միայն աւելի արժեցին, փնտռող չգտնուելուն պատճառաւ։

Քանի որ Մալիեի թղթոց վրայ կը խօսինք, անդէպ չէ յիշել այն զրոյց թէ Նախորդ Նախարարը բաւական կարեւոր գումար մը թողեր է Մալիեի Գանձուն մէջ։ Անհաւանական չէ այս, նկատելով թէ մեծագումար վճարումներ չէին եղած վերջին երկու ամսոց մէջ։ Մինչեւ իսկ ստուգուած է թէ գէկտ. սկիզբէն ի վեր փարա մը չէ վճարուած ի Պատրիարքարան, ի հաշիւ Երուսաղեմի պարտուց բարձման, թէպէտ նոյն միջոցին գաւառներէն քանի մը հարիւր ոսկւոյ գումարի մ'եւս ժամանումը ծանուցեալ իրողութիւն մ'էր։ Իսկ նոր Նախարարին օրով, ի հաշիւ սպառազինութեանց պտի վճարուին մեծ գումարներ, որք, ի՛նչպիսի պայմաններով ալ ձեռք բերուին, անտարակոյս պտի լինին ժամանակիս դժբախտ պարագայից պատճառաւ Տէրութեան դանձուն վրայ նոր և ծանր բեռ մը։

* * *

Երկաթուղին որ տարւոյս սկիզբն 35 ֆր. էր, անցեալ շաբթուն մէջ 32 ու կէս ֆր. ի վրայ դեգերելէն ղին, շաբթուս մէջ 32.75 ֆր. եղաւ։ Երկաթուղւոյ պարգեւներուն նկատմամբ թիւրիմացութիւն մը կայ, զոր այս առթիւ արժան կը համարինք նշանակել և ճշդել։ Կը յիշուի թէ տասն և մէկ տարի յառաջ Երկաթուղւոյ պարտուրքաղներուն տոկոսն ու պարգեւները միանգամայն դադրեցան, և թէ, այս հարուածի հետեւանքը, 80 ֆր. է մինչեւ 23 ֆր. ինկաւ։ 1882 ին, Կառավարութիւնը բանակցեցաւ Եւրոպացի պատուիրակաց հետ, և տոկոսի կտրոններն առանց վճարելու, պարգեւները վճարելու եղանակ մը գտնուեցաւ։ Ըստ այսմ, 1876 էն մինչեւ 1882 վիճակահանութեամբ քաշուած պարգեւաբեր թուղթերուն 100 ին 20 միայն պտի վճարուէր, և 1882 էն ի վեր քաշուածներուն՝ 100 ին 58։ 1882էն առաջն քաշուած թիւերուն նկատմամբ թիւրիմացութիւն չկայ. բայց որովհետեւ անկէ առաջ քաշուած թիւերուն վճարման թէ՛ եղանակն ու թէ սակը մանաւանդ գաւառացիներ լաւ չեն հասկցած, կ'արժէ բացատրել թէ, Օսմ. Պանքան յիշեալ 100 ին 20 ի հաշուոյն ցարդ 100 ին 15 վճարած է չորս անգամն։ Առաջին անգամն՝ 3 ֆր. երկրորդին՝ 6 ֆր. երրորդին՝ 3 ֆր., և չորրորդ անգամն՝ 3 ֆր. եւս։ Այսպէս, 1882 է առաջ քաշուած թիւերուն 100 ին 15 վճարուած է ցարդ, և մնացած է 100 ին 5, որ յայտնի չէ թէ ե՛րբ պտի վճարուի, և մէկ թէ աւելի անգամն։ Այս վճարմունք կատարելոյն ցարդ տեսած է ի տեսած։ Որովհետեւ կարծողներ կան թէ պարգեւներուն վճարումը 1882 է ի վեր տեղի ունեցած վիճակահանութեանց համար է միայն, սոյն տեղեկութիւն կրնայ անօգուտ չլինել այնպիսեաց համար։

Ցայտնի է թէ, պարգեւներու վճարման համար, պէտք է որ շահող թիւն իւր վրայ կրէ 12 դդ. էն ի վեր ամեն կտրոններն։ Առաջները պայման էր որ կտրոնը թուղթին թուահամարը կրէին։ Այժմ, Օսմ. Պանքայի նոր կարգադրութեան համեմատ, մինչեւ 25 դդ. կտրոնն եթէ պակաս լինի, ուրիշ թուահամարով կտրոն կարելի է փակցնել, և 60 սանտիմ վճարելով՝ դրոշմել տալ Պանքային, որով թիւն ամբողջ կը համարուի, վիճակահանութեամբ եղած գումարն տտանալու կարող։ Եթէ այս պայմանը թերի մնան, պակսող կտրոններուն համեմատ զեղչ մը կը լինի եղած գլխավճարէն (ամորտիսման) կամ պարգեւէն (բոնֆ)։

* * *

Վերջին ժամանակներս մէճիտիէի դնոյն ոսկւոյ նկատմամբ ելեւէջները բաւական ուշադրութիւն գրաւեցին, եւ քիչ դժուարութիւն չպատճառեցին։ Առաջ ամեն մարդ կը ջանար ոսկի պահել։ Երբ ոսկին 107ի և մինչեւ իսկ 106.20ի ինկաւ, ամեն մարդ ոսկաւ պահել արծաթի դրամն, և փոքր առևտրոյ մէջ իսկ ոսկի աւրել տալով մէճիտիէ ձեռք բերել օրուան դրամական ճարպիկութիւն եղաւ։ Այս դժուարութիւն աւելի ծանր հանգամանք մը պիտի առնուր, եթէ, ինչպէս միշտ, օտար դրամը օգնութեան չհասնէին։ Եթէ օտար արծաթի դրամը արդիւնաւորած են, ոսկեդրամը չեն, և օսմ. ոսկւոյն ու մէճիտիէին միջեւ հաշտարարի դերը կատարեցին աւստրական քրիմիցներն և 20 ֆրանքնոցն իւր ոսկեղէն կոտորածներով։ Ոսկւոյն 107 և քիչ մ'աւելի վար իյնալը կը նշանակէր ո՛չ թէ ոսկւոյն մեր հրապարակին վրայ աւելնալն, այլ արծաթին պակսիլն։ Արծաթն էր որ յարդ կը դտնէր, և ո՛չ թէ ոսկին յարդ կը կորուսանէր. զի աւելորդ չէ ըսել թէ, մեր այժմեան անձուկ կացութեան մէջ, ոսկին յարգը կորուսանելիք մեռած չէ։ Արծաթն յարդ դտաւ, զի Օսմ. Պանքան հրապարակէն մեծաքանակ մէճիտիէ կը գնէր, թողեալ Տրոց Վարչութեան յանձնելու համար, որ արծաթեայ մանր դրամ կոխելու կը գործածէր զայնս։ Արդ, երբ Պանքան օրն 5,000էն մինչեւ 10,000 ոսկւոյ մէճիտիէ կը գնէր, բնական էր որ արծաթի այսպիսի մեծ տեղափոխումն անոր գնոյն վրայ ելեւէջներ պատճառէր։ Նոյն երեւոյթը պիտի դիտէինք եթէ շահաւոր վաճառականութիւն մը Եւրոպայէն մեծաքանակ ոսկեդրամ բերէր մեզ, զոր օսմ. Փոստերանոցն, որ այժմ պարապ կը մնայ, վերածէր օսմ. ոսկւոյ, —կամ եթէ ոսկւոյ հանք մը գտնուէր Թուրքիոյ դաւառաց մէջ։ Այս երկու պարագայից մէջ ևս, ոսկին աւելնալով մեր հրապարակին վրայ, ուրիշ ապրանքներու և հետեւապէս նաև արծաթի նկատմամբ իւր արժէքը պիտի կորուսանէր քիչ մը, և արծաթին քանակութիւնը նոյն մնալով հանդերձ հրապարակին վրայ, ոսկւոյն հետ այժմեան 8 ղրուշի տարբերութիւնը պիտի նուազէր։ Այլ ո՛չ բարեյաջող վաճառականութիւն մ'էր, ո՛չ ալ ոսկեհանքի մը գիւտն, որ ոսկին կաճանցնէր մեր հրապարակին վրայ։ Լոկ սեղանաւորական դարձուած մ'էր գործն, և երբ Պանքան դադրեցաւ իւր գնումներ, մէճիտիէին տարբերութիւնն անմիջապէս վերադարձաւ 7.30ի, որ է այժմեան գինը։ Միւս կողմէ, նորահատ արծաթի քառորդներն և մէկ ու երկու ղրուշնոցներն հրապարակ եկեալով, շուտով վերահաստատեցին արժանապէս խախտուեալ հաւատարակշռութիւնն, և հիմակ ոսկի և արծաթ իրենց առաջուան դիրքն ու վիճակն ունին։ Նշանակելի գոհացուցիչ փոփոխութիւն մը եթէ կայ, արծաթեայ մանր դրամոց առատութիւնն է, որ ո՛չ ևս պէտք կը թողու օտար դրամոց խառնիճաղանճ բազմութեան։ Բայց սո՛ր չարիքն է այն որ անուղղակի բարիք մը չբերէ իրեն հետ։ Շնորհիւ յաճախութեան օտար դրամոց, այսօր ամեն Թուրքիացի, և մանաւանդ ամեն Պոլսեցի, քիչ շատ սեղանաւոր է։ Երբ 25 ղրուշնոց առեւտրոյ մը մէջ 5 տարբեր Տէրութեանց դրամները կ'առնէինք ու կուտայինք, կարելի՞ էր մինթէ որ սեղանաւորութեան մէկ կարեւոր ճիւղին վրայ դործնական հմտութիւն չտանայինք։ Եւ մինթէ կը չափազանցե՞նք եթէ ըսենք թէ աշխարհի վրայ քիչ քաղաքներ կան որոց բնակիչք Կ. Պոլսոյ անարծաթ բնակիչներուն չափ վարժ լինին ամեն ազգաց ամեն տեսակ երեւակայելի դրամներով առուտուր ընելու։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՂԻՊՏՈՍ։ Խտիվն, երկրին եղմոական անձուկ վիճակն ի նկատ առնլով, մտադրութիւն յայտնած է Կառավարութեան թողերու իւր բոլոր խտիվական պալատներ, բացի Դահիրէի երկու և Ալէքսանդրիոյ մէկ պալատներէն։ Այս նուէրը զոր Թէվֆիկ փաշա ինքնին ըրած է առանց արտաքին թելադրութեան, մեծ գնահատի կը բերէ Ն. Բարձրութեան հարենասիրութեան։

—ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԿԵՂՐ. ԱՍԻԱ. Ժողովուրդ ոչ Սէն-Բեթերսբուրգ կը յայտարարէ թէ անհիմն է կեղծ. Ասիոյ ռուսական շրջանց նկատմամբ անգլիական ազբիւրէ հրատարակուած տեղեկութիւնը, և թէ այն կողմանց ռուս զինուորական իշխանութիւնք մտադիր չեն անցուներ յարձակիլ Աֆղանաց Լէմրին երկիրներուն վրայ։ — Լոնտոնի լրագրիրք այս պաշտօնական յայտարարութիւնը կը բաղդատուն Մերվի գրաւումէն քիչ յաւաղ եղած նմանօրինակ յայտարարութեանց հետ, և կը նկատեն զայն իբրեւ միջոց մը հասարակաց ուշադրութիւնը կեղծ. Ասիոյ գործերէն դարձնելու։

—ԱՆԳԼ. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ. Կարնոյ անգլ. հիւպատոսն, տեղեկագրոյ մը մէջ օրոյ վրայ ուշադրութիւն կը հրաւիրէ Թուրք, այդ դաւառի բամբակեայ բնիկ տարազներուն վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ, ըստ որում տեղացի կանայք կը բանին այս տարազներ՝ Մանչէսդրէ բերուած մանածներով, անգլ. գործարաններուն համար չահ չպիտի լինի տեղացւոց շինածն Մանչէսդրէ շինած զրկել։ Հիւպատոսը խորհուրդ կուտայ անգլ. գործարանատէրաց որ ճարտարութիւն ցուցընեն իրենց այժմեան տպաւորներուն տեսակը բարւոքելով, մանաւանդ գործին հատատութիւն եւ կատարեալ պնդութիւն տալով. զի այս մասին չատ գանգատներ կան բնիկներուն կողմէ։—Տիարպէքիրի հիւպատոսն ալ կարնոյ հիւպատոսին պէս, կը պահանջէ որ անգլ. գործարանատէրք առաւել ուշադրութիւն նուիրեն ժողովրդեան ճաշակներուն։ Տեղացիք կը սիրեն փայլուն տարազներն, որոց գոյներն հաստատ պէտք է լինին եւ ոչ այժմեան պէս գիւրաջինջ, և ապրանքն ալ ամուր տեսակէ լինի։ Երկրին հիւպատոսք կը յանձնարարեն նաեւ որ անգլ. գործարանատէրք գործակալներ հաստատեն ի Կարին և ի Տիարպէքիր. զի Մանչէսդրի վաճառքները մեծ ծախքով կ'առնուին Հալէպէ, և այս պատճառաւ շատ չեն քշուիր։ Հետևապէս, Փոքր-Ասիոյ Հայոց եւ Թրքաց բանած բնիկ կերպասներն եւ Զուիցերիայէն բերուած Թաշկինակներ նմանօրինակ անգլիական վաճառքներուն դէմ մրցում կ'ընեն յաջողապէս, և անոնցմէ աւելի կը ծախուին։—Կարնոյ և Տիարպէքիրի անգլիացի հիւպատոսներուն այս տեղեկագրութիւնք քաջալերական են մեր բնիկ կերպասագործներուն համար. զի ցոյց կուտան թէ քիչ մը ջանքով ու զոհողութեամբ տակաւին կարելի է մրցիլ շատ մը օտար վաճառաց դէմ։ Եթէ Մանչէսդրի ապրանաց Կարնոյ և Տիարպէքիրի կողմերը շատ չծախուիլը Հալէպի ճամբով սուղ գալուն հետեւանքն է, ըսել է թէ, երբ մաքսերն աւելնալով սուղնան, հետեւանքը նոյն պիտի լինի։ Եւ քանզի մաքսերուն աւելնալն որոշուած է, ո՛չ ներկային ո՛չ ապագային մէջ բոլորովին անոյշ չի թուիր բնիկ արհեստագործութիւնն, եթէ քիչ մը աւելի ճարտարութեամբ և աւելի դրամագլխով կարենայ սպառազինուիլ ընդդէմ օտար արհեստագործութեան։ Փափաքելի էր որ տեղացի ձեռներէց արհեստաւորներ ու վաճառականներ լրջօրէն ի նկատ առնէին իրենց շահագործութեան նկատմամբ օտարազգի կարող և անկողմնակալ դատաւորներու այս կարծիքներն, և անոնց համեմատ գործէին։

—ԱՌՆԱՈՒՏՐ ԵՒ ՉԵՌՆԱԿՈՐԱՑԻՐ. Վիէննայի լրագիրքը լուր կը ստանան Ալպանիայէ թէ Առնաւուտներուն և Չեռնակորացիներուն միջեւ թշնամական զգացումն աւելնալու վրայ, և թէ Կոստիէլի Ալի փաշա ընդհատած է ամեն հաղորդակցութիւն, Չեռնակորացւոց արգիլելով որ չմտնեն Իպէրի գաւառն, և Առնաւուտներուն արգիլելով ամեն հաղորդակցութիւն ընդ Չեռնակորացիս։ Բաց ասոնք, Ալի փաշա առնաւուտ ցեղերուն հետ կը բանակցի, համաձայն գործողութիւն մը կարգադրելու համար ընդդէմ Չեռնակորայի, որոյ սպառազինութիւնք չատ հոգ կը պատճառեն նա և Առնաւուտներուն։ Մահմետական Առնաւուտք այս մասին վերջերս օսմ. Կառավարութեան ուշադրութիւնն հրաւիրեր են, և Կ. Պոլսէ նպաստաւոր պատասխան մը տրուեր է։ Առնաւուտք կը ջանան արգելքներ յարուցանել Չեռնակորայի յատկացեալ ռազմամթերաց փոխադրման դէմ։ Վերջերս, ի Բօկորիձա (Չեռնակորայի թողեալ ալպանական քաղաք,) սաստիկ կռիւ մը տեղի ունեցեր է Մահմետականաց և Օրթոտոքս Քրիստոնէից մէջ, և չատ արիւնհեղութիւն պատահեր է։ Ասոր վրայ, հաւանական է երեւիր որ Մահմետականք խմբովին Թողուն յիշեալ քաղաքն։

—ԱՆԳԼ. ՀԻՒՊԱՏՈՍ ՄԸ ԴԵՐԻ. Բամերունի (արեւելեան հարաւային Ափրիկէ) գերմանական գաղթավայրերուն մէկ անկիւնը, ի Ռիօ տէ Ռէյ, անգլ. հիւպատոս Պ. Ճոնսդրն, մինչ գետն ի վեր կ'երթար երկրաչուզական նպատակաւ, ինկաւ բնիկներուն ձեռքն, որք զինք գերի բրին և փախուցին։ Ընդհ. հիւպատոս Պ. Հիուէր լուր առնլով, Ռոյֆէն անուն անգլ. մարտանաւով ճամբայ ելաւ փրկելու զիւր պաշտօնակից։

—ԱՅՐՈՆՍՏԱՆԷՆ եկած նոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Էմիր Ապտ-իւր-Բահման կրօնային սուրբ պատերազմ քարոզելու վրայ է եղեր։ Ասելոյդ է բացատրել թէ այս պատերազմ Ռուսիոյ հետ տեղի պիտի ունենայ եղեր։

—ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ. Բրոֆ. Դրայդչքէ, որ հանդուցեալ Լէոբոլտ Ֆոն Ռանքէի տեղ Բրուսիոյ պաշտօնական պատմագիր անուանեալ է, մարտ 3ին քաղաքական պատմութեան վրայ դասախօսութեանց շարք մը սարքելով Պերլինի Համալսարանին մէջ, ակնարկութիւն ըրաւ մօտալուտ պատերազմի մը հաւանականութեան։ Բաւ թէ, «Երբ «առաջիկայ վեցամսեայ շրջանն սիսի, «գուցէ ուսանողներս չատեր պատե«ազմի դաշտին վրայ դտնուին, ի «պաշտպանութիւն հայրենի երկրին։ «Խռովայոյզ ժամանակներու մէջ կապրինք, և պատերազմը քանի մը չաբա«թէն տեղի ունենայ թէ յետաձգուի «քանի մը տարիներ, անխուսափելի է «սակայն։ Հայրենասիրութիւնն ազնիւ «կիրք մ'է, և կը բաղձալի որ իմ ու«սանողք յիշէին թէ պատերազմը սի«սի մղուի ի պաշտպանութիւն նոր«հաստատ Միութեան Գերմանիոյ եւ ի «պաշտպանութիւն հայրենեաց ընդդէմ «դարուս արմատական անիշխանու«թեան։» Այս գիտողութիւններն ըրած ատեն, ձերունի ուսուցչապետին ձայնը դողալ սկսաւ, և աչքերը լցան։ Ցուզեալ ուսանողք հմակրանաց ջերմագին ցոյց մ'ըրին նմա։

—)(54)(—

ԹԵՐԹՕՆԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻԼ ՎԷՐՆ

ՀԻՆԳ ՇԱԲԱԹ ՕԳԱՊԱՐԻԿՈՎ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԱԿԱՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՔ ԱՆԳԼԻԱՅԻՈՑ ՑԱՓԻԿԷ

ՊԱԿԵԱԼ Ի ՖՐԱՆՍԵԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ

ԳԼՈՒԽ ԼԲ.

Նոյն միջոցին թռչնոց ամենէն ամեհիներէն մին ուղղակի Վէյէոբիյի վրայ խոյացաւ կատուն ու մատիները բացած, պարաստ ի խածնել, պարաստ ի պատռել։

«Կրա՛կ, կրա՛կ, գոչեց տոքթորն։

Հաղիւ ուարտած էր, թռչունը զարնուելով օդն ի վար կ'ընկնէր պատռելով։

Քէնիէտի ձեռքն առած էր երկհարուածեան հրացանները մին, Ժոյէ ալ միւսն։

Անդրադարձը, զարհուրելով հրազէնին բռնիրենէն, հեռացան գահ մը, բայց՝ չատ չանցած՝ նորէն յարձակիլ սկսան ծայրագոյն կատաղութեամբ։ Քէնիէտի, առաջին գնդակով մը ջախջախեց ամենէն մօտ հասնողին պարանոցը։ Ժոյէ ալ միւսն մը թեւը։

«Տաոն-մէկէն աւելի են տակաւին, ըսաւ։

Բայց թռչունները փոխեցին յայնժամ իրենց ճակատամարտին ձեւը։ միահաղոյն Վէյէոբիյի վրայ համարձան։ Քէնիէտի տոքթորին երեսը նայեցաւ։

Ֆէրկիւսոնի երեսին գոյնը նետեց հանկարտ իւր անվեհերութենէն ու անզգաստութենէն։ Սարսափահար լռութիւն տիրեց վայրկեան մը։ Ցետոյ պատառման սուր չռինչ մը լսուեցաւ խղդեալ մեռաքսի ձայնին նման, եւ նաւակը գահավիժիլ սկսաւ։

«Վա՜յ մեզ՝» գոչեց Ֆէրկիւսոն աչքը ծանրաշարժին վրայ նետելով, որ արագաթռ վեր կ'ելնէր։

Ցետոյ աւելցուց։

«Փո՛ւրս նաւախմբեն։»

Եւ քանի մ'երվիվայրկենի մէջ գաւարդի կատաղութեան ամբողջվին նետուեցան։

«Վա՜ր կ'ընկնինք միտ . . . պարպեցէք ջուրի սնուռակները . . . Ժոյէ՛, կը լսե՞ս . . . լճին մէջ կը գահավիժինք։»

Ժոյէ կատարեց հրամանը։ Տոքթորը վար նայեցաւ։ Լիճը՝ մակընթացութեան պէս վեր բարձրանալով իրեն կը մօտենար։ Տեսնուած առարկայք զգալապէս կը խոշորնային։ Նաւատն երկու հարիւր ոտք միայն բարձր էր լճին երեսէն։

«Նպարնե՛ր ալ, նպարնե՛ր ալ, գոչեց տոքթորն, եւ անմիջապէս անոնց սնուռակն ալ վար նետուեցաւ։

Ցայնժամ անկումը քիչ մը յարծացաւ, բայց տարաբաղդ ուղեւորքը վար կ'ինկնէին միշտ։

«Նետեցէ՛ք, նետեցէ՛ք տակաւին, գոչեց տոքթորը վերջին անգամ։

—Բան մը չմնաց նետելու, պատասխանեց Քէնիէտի։

—Կա՛յ, ըսաւ Ժոյէ լակոնաբար երեսը խաչակնքելով։

Եւ իսկոյն վար նետուեցաւ նաւակին մէջէն։

«Ժոյէ՛, Ժոյէ՛, գոչեց տոքթորը տարափահար։

Բայց Ժոյէ ոչ ևս կրնար լսել զայն։

Վէյէոբիյ թեթեւնալով վերսկսաւ զիւր վերելական ընթացք, հաւաք ոռնաչափ բարձրացաւ օդին մէջ, եւ հովն՝ օդապարիկին խարտեալ պատեանին մէջ մտնելով՝ դէպի լճին հիւսիսային ափունք։ կը ըլլար։

«Կորա՞ւ, գոչեց տրսրդն յուսահատական շարժմամբ։

—Կորա՞ւ մեզ ազատելու համար, պատասխանեց Ֆէրկիւսոն։

Եւ արտասուաց խոշոր կաթիլներ վիժեցան այս երկու քաջարի մարդոց աչերէն։ Վար ծռեցան տարաբաղդ երիտասարդին մէկ հեռքը նշմարելու համար, բայց չատ հեռացած էին արդէն։

«Ինչ պիտի ընենք այժմ, հարցուց Քէնիէտի։

—Դեռ մենք պիտի իջնենք երբոր հնարին լինի, ըսաւ տոքթորն, եւ պիտի սպասենք։»

Վաթսուն մղոնի չափ ընթանալէ ղին, Վէյէոբիյ ամոյի տեղ մ'իջաւ լճին հիւսիսային ափանց վրայ։ Խարխանները կարձարձ ծառի մը կապեցան եւ որսորդն ամրապնդեց զանոնք։

Գիշեր եղաւ, բայց ո՛չ Ֆէրկիւսոն, ո՛չ ալ Քէնիէտի չկրցին վայրկեան մ'իսկ ննջել։

ԳԼՈՒԽ ԼԳ.

ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆք։—Վէյէոբիյի հաւասարակշռութեան վերահաստատումը։ — Տոքթոր Ֆէրկիւսոնի նոր հաշիւները — Քէնիէտիի որսորդութիւնը։—Զատ լճին կատարեալ զննութիւն։ —Փանկալիան։ — Վերադարձ։—Լարի։

Հետեւեալ առաւօտ, 13 մայիս, ուղեւորք նախ զննեցին լճափին այն մասն՝ ուր իջած էին։ Ընդարձակ ճահիճի մը մէջ տեղը ձեւացած տեսակ մը կղզի էր։ Այդ ցամաքի կտորին չուրջը ծառամսոն եղեւդանց չամիրներ կային, մինչեւ ի հեռաստան տարածուած։

Այս անանցանելի ճանճանուտը կ'ապահովէին Վէյէոբիյի դիրքը։ միանգամայն լճափին վրայ հասել պէտք էր, զանոն զի լճին ջուրն երթալով կը լայնանար, մանաւանդ դէպ յարեւելք, եւ բան մը չէր տեսնուեր հարիւրներն կողմը, ո՛չ ցամաք, ո՛չ կղզիներ։

Երկու բարեկամք դեռ չէին հանդարտած խօսել իրենց տարաբաղդիկ ընկերին վրայ։ Քէնիէտի նախ իւր հնդաղութիւնները յայտնեց տոքթորին։

«Ժոյէ կորած չէ թերեւս, ըսաւ։ Ճարպիկ տղայ մ'է, քաջ լուղորդ, որոյ նմանը քիչ կը գտնուի։ Քանի՞ քանի տարամ լսելով անցած է Լիսիսթրէրի Ֆրէթը կամ Ֆորթը։ Պիտի տեսնենք զայն վերադարձ, երբ եւ ինչպէս, չեմ դիտեր. բայց մեր ալ, մեր կողմէ, ամեն ջանք պարտինք ընել, որպէս զի դիւրութիւն տանք նմա զմեզ գտնելու։

—Ատուած ըլլ քեզ, Տի՛ք, պատասխանեց տոքթորն յուզեալ ձայնիւ։ Ամեն հնար ի գործ դնենք մեր բարեկամը գտնելու համար։ Նախ մեր գիրքն ուղղենք։ Բայց, ամեն բանէ առաջ Վէյէոբիյի արտաքին պատեանը հանենք, որ այլ ևս ոգուտ չունի մեզ։ Այս կերպիւ մեծ ծանրութենէ մ'ալ կ'ազատինք, վեց հարիւր լիսուն լիսրայէ, որ փոքր բան չէ։»

Տոքթորն ու Քէնիէտի գործի ձեռք զարկին։ բայց մեծ դժուարութեանց հանդիպեցան։ Հարկ եղաւ այն հատ դիւրանին երիզաձեւ կտրտել՝ ցանցին օղերուն մէջէն խլելու համար։ Անգործութիւնն կուսէին տարապրեալ պատառուածը քանի մ'ոտնաչափ երկայնութիւն ունէր։

Այս գործողութիւն չորս ժամէն աւելի տեւեց։ բայց վերջապէս ներքին օդապարիկն ամբողջապէս երեւան եկնելով, սեսնուեցաւ որ վնասուած չէր բնաւ։ Այսպէս Վէյէոբիյի ծանրութիւնն հինգերորդ մասամբ կը թեթեւնար։ Այս տարբերութիւն այնչափ զգալի էր, որ զարմացուց զՔէնիէտի։

«Բաւական պիտի լինի՞, հարցուց տոքթորին։

—Մի՛ վախնար այդ մասին, Տի՛ք, ես կը վերահաստատեմ հաւասարակշռութիւնն, եւ եթէ մեր խեղճ Ժոյէն վերադառնայ, կրնանք անոր հետ չարաչանել մեր սովորական ուղեւորութիւնը։

—Մեր վար ընկած ժամանակ, Սամուէլ, եթէ լաւ կը յիշեմ, կղզեալ մը մօտերն էինք։

—Ես ալ կը յիշեմ։ բայց այն կղզւոյն, ինչպէս նաեւ Զատի բոլոր կղզեաց բնակիչք, մարդասպան ծովասպաներ են։ Այդ վայրենիք անշուշտ տեսան մեր գլխուն եկած փոքանքն։ Եւ եթէ Ժոյէ նոցա ձեռքն ընկնի եւ նոցա նանրահաւատութենէն չկրնայ օգուտ քաղել, ի՞նչ կը լինի վիճակը։

—Նա կ'ապաստ ինքզինք, պատասխանեց տրսրդն, ես վստահ եմ անոր ճարպիկութեան ու սրամտութեան վրայ։

—Յուսանք։ Այժմ, Տի՛ք, դու որսի եկ ջրկաներն, առանց ստկոյն հեռանալու։ հարկ է նորոգել մեր նպաստներն, որոց մեծ մասը գոհուեցաւ։

—Լա՛ւ, Սամուէլ, չատ չեմ հեռանար, եւ շուտ կը վերադառնամ։»

Քէնիէտի երկհարուածեան հրացան մը առաւ եւ բարձր խոտերուն մէջէն յառաջացաւ դէպի մօտակայ թաւուտ մը։ Քիչ յետոյ, յանկարծ լսուած բռնիւնք ծանուցին տոքթորին թէ որսն արդիւնաւոր պիտի լինէր։

Նոյն միջոցին Ֆէրկիւսոն ալ նաւակին մէջ մնացած իրերն աչքէ անցուցեալ եւ երկրորդ օդապարիկին հաւատարակշռութիւնն հաստատելու գործերովն զբաղեցաւ։ Երբոյն լիսրայի չափ բէմիքան, բաւական թէյ ու սուրճ, գաղան ու կէս օղի եւ ջուրի դատարկ սնուռակ մը կային։ Իսկ չորս մսս մնացած չէր բնաւ։

Տոքթորը գիտէր, որ առաջին օդապարիկին մէջի ջրածինը կորնչելով, իւր վերելական զորութիւնն ինն հարիւր լիսրայի չափ պակաս էր. ուստի պէտք էր իւր հաւասարակշռութիւնը վերահաստատելու հիմ բռնել զայս տարբերութիւն։

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԷՇԻԲԹԱՇԻ ԳԵՂԵՑՄԱՆԱՏՈՒՆՆ

ԵՐԵԿԻ ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎՆ

«ԱՆԳԻ՞Ր» ԴԻՍՈՒՄ ԹԷ ԳՐԱՒՈՐ

Խառն ժողովոյ երեկի նիստն եւս վերջնական արդիւնք մը չունեցաւ։ Քաղաքական ժողովին միայն հինգ հոգի ներկայ էին, Վսեմ. Գաբրիել էֆէնտի Նորատունկեան, եւ Մեծ. Խաչիկ էֆ. Կամսարական, Միհրան էֆ. Սէթեան, Յովհաննէս էֆ. Պոյաճեան և Տիգրան էֆ. Բարաղամեան։ Կրօն. ժողովը ներկայ էր իւր մեծամասնութեամբ, և իւր առաջին եւ երկրորդ Սրբազան Ատենապետներով։ Ի դիմաց Ատենապետաց Դիւանի ներկայ էր միայն Յարութիւն էֆ. Մէրեէմ Դուլի։

Խառն ժողով կազմուելով, Մէրեէմ Դուլի էֆ. ծանոյց թէ Ատենապետաց Դիւանն ընդունած է որ, Ազգ. ժողովոյ Բանաձեւին համեմատ, դիմում մը լինի առ կայս. Պալատ, և յետոյ միայն խորհուի խնդրոյն վերջնական ելից վրայ, պայմանաւ որ դիմումին ոչինչ տեղի ունենայ, Վարչութեան ժողովականներն երկու կրօնական և երկու աշխարհական անդամոց միջոցաւ։ Ի դիմաց Քաղ. ժողովոյ, Վսեմ. Գաբրիել էֆ. համակերպեցաւ Ատենապետաց Դիւանին այս առաջարկութեան՝ այսինքն՝ Ազգ. ժողովոյ յանձնարարութիւնն երկուքի բաժնելով՝ ամեն բանէ առաջ դիմումն ընելու։

Կրօն. ժողովը պահ մը առանձնանալով, իւր Ատենապետաց միջոցաւ ծանոյց Քաղ. ժողովոյն և Ատենապետաց Դիւանի ներկայացուցչին, թէ ինչ ինչ բացորոշ նկատումներով, Կրօն. ժողովին անհրաժեշտ կը համարի որ, ըստ իւր Բանաձեւոյն, աղերսագիր մը մատուցուի Վեհ. Սուլթանին ի ձեռն խառն պատգամաւորութեան մը (*)։ Ա.յսպիսի աղերսագրութեամբ մը, այսինքն գրաւոր դիմումով մը, կարելի է կանխաւ կշռել և որոշել ամեն նկատողութիւն, և բաց ասի, որովհետեւ աղերսագիրը անպատճառ կը մատուցուին յոտս գահոյից մեր մեծազօր Ինքնակալին, մինչ երբեմն պատգամաւորութիւնք պալատական բարձր պաշտօնեից կողմէ միայն կ'ընդունուին, գրաւոր դիմումն անհրաժեշտ է խնդիրն ուղղակի Նորին հայրագորով Վեհափառութեան ուշադրութեան ներկայացնելու համար։

Քաղաքական ժողովը, Ատենապետաց Դիւանի առաջարկին համակերպելէ յետոյ, Կրօն. ժողովոյ սոյն առաջարկին վրայ ամբողջական նստի մը մէջ խորհրդակցելու պէտք տեսաւ, ըստ որում երեկ մեծամասնութենէն զուրկ էր։ Հետեւապէս, Քաղ. ժողովը երկուշաբթի պիտի դումարի Պատրիարքարանի մէջ, վերջնապէս խորհելու համար դրաւոր դիմումի առաջարկութեան վրայ։

Ապա, Քաղ. ժողովոյ ներկայ անդամք Ատենապետաց Դիւանի ներկայացուցչին հետ Ս. Պատրիարքը Հօր ներկայանալով, համոզեցին զն. Ամենապատուութիւն որ Բ. Դուռն հրաժարական զրկելն յետաձգէ մինչեւ երկուշաբթի։

ՈՐՆ Է ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕՐԻՆՔԸ

Զարմանօք կը հրատարակենք հետեւեալ տեղեկութիւնը։

Կրօն. ժողովը իւր վերջին Թեր նըստին մէջ որոշած էր երկու քահանայացուներու ձեռնադրութիւնը, մին Բերայի և միւսը Դարակէօմրիւկի եկեղեցւոյ համար, առաջնոյն ձեռնադրութիւն յանձնելով Ամեն. Խրիմեան Սրբազանին և երկրորդինը՝ Թեր. Վահրամ Մանկունի Եպիսկոպոսին։ Խրիմեան Սրբազան յանձն առած է ձեռնադրութիւն կատարել վաղը Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ, յայտնի ոչինչ տեսնելով ընդդէմ օրինաց եւ սովորութեանց Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ։ Իսկ Թեր. Մանկունի Սրբազան, ի պատասխան իրեն եղած հրաւէրին նամակ մ'ուղղելով առ Թեր. Պատր. Փոխանորդ Հայրն, կը յայտարարէ թէ «Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ օրինաց և հայրապետական կանոնաց հակառակ է Մեծ Պահոց մէջ եկեղեցւոյ վարագոյրները բանալ և ձեռնադրութիւն կատարել։» Հետեւապէս, կը հրաժարի յիշեալ քահանայացուն ձեռնադրելէ։ Ժողովը ուրիշ Եպիսկոպոսի մը, Նաճառեան Թեր. Փիլիպպոս եպիսկոպոսին յանձնեց որ վաղը կատարէ զայդ ձեռնադրութիւն։

(*)։ Աւասիկ Կրօն. Ժողովոյ բանաձեւոյն այն մասն որ պատգամաւորութեան կազմակերպութեան կը վերաբերի, «... Կրօն. Ժողովն արժան տեսաւ որ յատուկ պատգամաւորութեամբ, որ բաղկանայ Ամեն. Սրբազան և Թեր. Նար-Պէյ Սրբազանեաններէ եւ ի հարկին Արժ. Ասլանեան և Սարաճեան վարդապետներէ և նոյն թուով Քաղ. Ժողովոյ անդամներէ, դիմում մը լինի ուղղակի Կայսեր գահոյից առաջ, ի ձեռին ունենալով աղերսագիր մը հետեւեալ իմաստով...։»

Արդ, փափաքելի էր իմանալ թէ Մեծ Պահոց մէջ քահանայից ձեռնադրումն համաձա՞յն է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ օրինաց եւ վարդապետութեանց թէ ոչ։ Եթէ համաձայն է, ի՞նչպէս կարելի է որ Մանկունի Սրբազանին նման հմուտ եպիսկոպոս մը այդ մասին կրօն. ժողովոյ մէկ առաջարկութիւնը մերժէ իբրեւ եկեղեցւոյ օրինաց հակառակ։ Իսկ եթէ արդարեւ հակառակ է, ի՞նչպէս կարելի է որ ուրիշ եպիսկոպոսներ յանձն կառնուն կատարել ինչ որ Մանկունի Սրբազանի խղճմտութիւնը չներեր իրեն, և ի՞նչպէս կարելի է որ Կրօն. ժողովը անգիտանայ այսչափ տարբերական կանոն մը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿ. ԸՆԴՀ. ՏԵՍՈՒԶՆ

Լ. Հէրալդի Կարնոյ Թղթակիցը փետրուար 13/25 թուականաւ հետեւեալ տողերը կը գրէ.

«Այն վայրկենին յորում Բերայի հասարակութիւնը կը զուարճանայ ի նպաստ Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց տրուած դիմակաւոր և անդիմակ պարահանդիսին մէջ, այդ Ընկերութեան վարժարանաց խեղճ տեսուչը բանտը կը գտնուի, մինչեւ իսկ չդիտնալով իւր բանտարկութեան պատճառը։ Մկրտիչ էֆէնտի Սարգեան, նախկին աշակերտ Կայսերական Լիսէին և 7 տարիէ հետէ ընդհանուր տնօրէն յիշեալ Ընկերութեան վարժարանաց, վերջերս Ալաչկերտ կը գտնուէր տեղւոյն վարժարաններն աչքէ անցուցնելու համար, երբ իշխանութեանց կողմէ ձերբակալուելով, իւր գոյքերը գրաւուեցան և ինք խիստ հսկողութեամբ Կարին բերուեցաւ ուր հասաւ Ցունուար 5ին (Ն. Տ.)։ Ուղղակի քաղաքին կեդրոնական բանտը տարուեցաւ ո ը արտաքին ամեն յարաբերութիւն արգիլեցին նմա։ Այս բան տեւեց մէկ ամիս, որոյ միջոցին երկու երեք անգամ հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ և իւր թղթեր մանրամասղ կերպիւ քննուեցան, սակայն ոչինչ երեւան եկաւ իրեն վերագրեալ կասկածներն արդարացնող։ Հարցաքնիչ դատաւորը, միանգամ աշխատութենէ մը յետոյ, յայտնեց թէ դատաստանի տեղի չկայ։ Հետեւարար հարկ էր բանտարկեալն անմիջապէս արձակել։ Սակայն 25 օր է որ տրուած է այս որոշումն և Սարբեան էֆէնտի արտօնուած է արտաքին ամեն յարաբերութիւն ունենալ, այսուհանդերձ արձակուած չէ և մինչեւ ցարդ Կարնոյ կեդրոնական բանտը կը գտնուի առանց պատճառի։ Դուրսէն ալ ոչ օք գիտէ այս պատճառը, վասնզի վարչական և դատական իշխանութիւնք քաղաքական կարծեցեալ դաղտնիք մը պատրաստակ կ'ընեն իրենց գործողութեանց։ Ուստի ես ալ կը չատանամ իրողութիւնն հաստատել, առանց կարենալ բացատրութիւն տալու։»

* * *

ԿԱՐՆՈՅ ՀԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

Դարձեալ Լ. Հէրալդի Կարնոյ Թղթակիցն այս խորագրոյն ներքեւ հետեւեալ ուշագրաւ տողերը կը գրէ մեզ։ 13/25 թուականաւ.

Կարնոյ գաւառին կրթական տեսուչն, անտարակոյս խղճալու համար այն անգործ հանդարտութիւնը զոր կը վայելէ և իւր ժամանակն սպանելու տենչանօք, վերջին օրերս խորհեցաւ քրիստոնեայ հասարակութեանց վարժարաններն աչքէ անցուցնել։ Մինչեւ հոս իւր արդար իրաւանց մէջ էր։ սակայն չ'գիտցուիր ինչ պատճառաւ, յանկարծ սկսաւ բարձրաձայն յայտարարել թէ քրիստոնեայ հասարակութեանց պետերն (առաջնորդք) բնաւ իրաւունք չ'ունէին իրենց վարժարանաց վրայ և թէ այդ վարժարանց տնօրէնութիւնը պարտաւոր էր ուղղակի յայտարերութիւն հաստատել ուսուցչաց հետ և անոնց հետ համաձայնիլ ուսմանց ծրագրոյն դասադրոց ընտրութեան, ուսուցման մէթոտին և վարժարանաց վերաբերեալ ուրիշ տրամադրութեանց վրայ։ Բնականաբար այս յայտարարութիւն, որ բոլորովին հակառակ է վարժարանաց համար 1870ին հրատարակեալ կայս. կանոնագրոյն, բողոքանաց առիթ տուաւ և քրիստոնեայք կուսակցին դիմեցին։ Ցայսժամ Կուսակցին անուն հաղորդեց 1876 դեկտ. 16/28 թուականաւ կրթական նախարարութեան կողմէ հասած հրամանագիր մը որոյ համեմատ նախապէս փակուած վարժարանք բացուելու էին և բաց գրտնուած վարժարանք չպիտի փակուէին։ 1870ի կանոնագրին և իւրաքանչիւր հասարակութեան յատուկ կանոնագիրք կ'երաշխաւորեն միշտ իւրաքանչիւր հասարակութեան իրաւունքներն այդ վարժարանաց վրայ և Վսեմ. կուսակցին յայտարարեց թէ ոչինչ փոխուած է այդ մասին և թէ գաւառին կրթական տեսուչն վարժարաններն աչքէ անցուցնելու պաշտօն ունի միմիայն տեսնելու համար թէ ինչ տեղի կ'ունենայ անդ։ Արդարեւ, այս քննութիւն որ անցած է Տէրութեան գերագոյն իրաւունքներէն, չէր կրնար բնաւ ասիթ տալ հասարակութեանց գլուխներուն՝ դժուարութիւն յարուցանելու։ Գործն այս վիճակին մէջ է ահա. կրթական տեսուչը լռութիւն կը պահէ քանի մը օրէ հետէ և յայտնի չէ թէ այս միջադէպը փակուած կը նկատէ թէ ոչ նոր պայքարի մը կը պատրաստուի։»

Ռուսահայ աղդայնոյ մը կողմէ Ամեն. Խրիմեան Հայրիկին կարեւոր դրամագլուխ մը կտակուիլը պաշտօնապէս հաղորդուած է Ն. Սրբազնութեան։

Քրիստոսատուր էֆէնտի Ղազարոսեան կ'իմացնէ մեզ թէ Ղալաթիոյ Նախակրթարանին շէնքը պակասներ ունենալուն պատճառաւ Հոգաբարձութեան խնդրանքաւ 10–15 օր ևս հարկադրուած է յետաձգել իւր կիրակնորեայ դասախօսութիւնները։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀՈՒՐՆ Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Լրագրոյս մամուլը դրուած պահուն խնացանք թէ Ս. Պատրիարք Հայրը ժամ 6ին Բ. Դուռը գացեր է։

Աղդ. Երեսփոխան Թորգոմեան Պօղոս էֆ. ի ամուսնը, Տիկին Եւփիմէ Թորգոմեան յետ սակաւօրեայ հիւանդութեան այս առաւօտ իւր մահկանացուն կնքեց ի Դատր-գիւղ։ Հանգուցեալին մարմինը Իւսկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցին փոխադրուած լինելով, յուղարկաւորութեան հանդէսը անդ պիտի կատարուի վաղը, կիւրակէ, ժամ 7ին։

ՀԱՄԱՌՕՏ ԾՐԱԳԻՐ

Առաջիկայ կիւրակէի 1 մարտ, ժամ 7—10) մանկավարժական հրապարակախօսութեանց

Ա. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Ներքին հոգեբանութիւն (վերջ)։ Զգայարանաց ստուգանարար զարգացումն։ Հոգեբանութիւն։ Նորածին մանուկ։ շարժումն, զգայումն և իմացումն։

Բ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Բարոյական վարդապետութիւն։ (Բարոյականութիւն ստուգանարար զարգացումն մարդուս մէջ)։ Մանուկը մինչեւ 7—8 տարեկան հասակը։ Տըգէտ ազգեր։ Հայոց։ Նահապետ։ Բանաւոր իրաւունք, սեպհականութիւն, սովորութեան իրաւունք։ Կենդանապաշտութիւն (հոգեմոխութիւն), Մարդապաշտութիւն։ Բանաւոր (կամքը օրէնք)։ Խաղաղասիրութիւն։ «Երանի՛ հեզոց, զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր»։ Կեր, արբ եւ ուրախ լեր։ Վարձատրութիւն և պատիժ այս աշխարհում։ Մանկանց ցանկութիւնները չափաւորել, պակասութիւններն ուղղել, կոյր հնազանդութիւն, օգտակար և դեղեցիկ սովորութիւններ։ Մանկանց պատելիք վարձատրութիւնն ու պատիժը (նիւթական)։

Գ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Մանկական պարտէզ (4 էն մինչեւ 8 տարեկան հասակը)։ Դ. Բ.

ՄԱՍԻՍ

ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻ ՁԵՌՔԻ ՀԱՏԸ

40 — փարա — 40

ՄԱՍԻՍ՝ այս առուր թիւը կը պարունակէ.

Ա. Ա.	Ազգային (Նոր Պոստիպէի մը և Նոր Թաշ. ժողովոյ մը պէտքը)
Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ	Աբուլթին պէկ
ԺԻԼ ՏԸ ՍԱՐԹԱՆ	Զինուորն եւ գործաւորը
	Քաղաքական
* * *	Նամակ։ զվերք
	Արարատեան սուրհանդակ
	Հայք եւ ռուս-պարսկական պատերազմն
Հ.	Տագնապը

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆՆԱՆՔ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՆԵՈՒԹԻՒՆՔ

Բեռլէսպուրկի օսմանեան դեսպանատան զինուորական կցորդ անուանեցաւ սպայակոյտի հարիւրապետներէն Սալիհ Սապրի էֆէնտի։

Կրթական նախարարութեան որոշմամբ, Վանայ կրթական տնօրէն անուանեցաւ Վէհպի էֆէնտի, նախկին կրթական քննիչ Թօսովայի։

Գնդապետութեան աստիճան տրուեցաւ զինուորական վարժարանի տնուսցիչ և սպայակոյտի տեղակալ-գնդապետ Ահմէտ Շեւքրի պէյի, որ այս առթիւ զինուորական վարժարաններու դասախօսութեանց ընդհանուր տնօրէն անուանեցաւ։

Կայս. զինուորական վարժարանի զինավարժութեան ուսուցիչ հազարապետ Մահմուտ պէյ գերք մը հեղինակած է որ կը խօսի բազմահարուածներ հրացաններու օգտին վրայ։ Այս գիրքը Վեհ. Սուլթանին մատուցուած լինելով, Ն. Վեհափառութիւն՝ իրը վարձատրութիւն՝ Իմթիազ պատուանշանի արծաթի շքադրամը շնորհեց Մահմուտ պէյի որ Մաւզէր հրացաններու գնման գործողութեան հսկելու համար Վաշինկդընի օսմանեան նախորդ դեսպան Թէվֆիք փաշայի հետ Գերմանիա ուղեւորած է։

ԵՐԼԻՆի ՍԵԼԱՄԼԸԴԸ

Սելամլըգի արարողութիւնը սովորական չքով կատարուեցաւ երէկ Պէշիքթաշի մզկիթին մէջ։ Ցաւարտ արարողութեան, զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ հրամանաւ Վեհ. Սուլթանին։ Պէշիքթաշի պահականոցին մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ օտարազգիք, ընդ որս ռուսական դեսպանն ու դեսպանուհին ընկերութեամբ դեսպանատան թարգման Պ. Մաքսիմոֆի եւ սպանիական դեսպանն ու իւր կինն։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Այն բանակցութեանց միջոցին որք տեղի կ'ունենան Սրբ Ս. Ուղիի հետ, եգիպտական խնդրոյն երկրորդական կէտերուն վրայ, Բ. Դուռն յայտներ է թէ ինք որոշած է բնաւ չճանչցիլ այն պայմանագիրն որ կնքուած է ընդ մէջ եգիպտական կառավարութեան և Ցունական ազգաբնակութեան։ Ի մասին ներմուծման յունական ձեռնարկին։

ԹՈՒՐԲԻՒՆ ԵՒ ԴԵՐՄԱՆԻԱ

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Մուշիր Ալի Նիզամի փաշա այսօր Պերլին կուղեւորի։ Ն. Վսեմութեան պաշտօն յանձնուած է Գերմանիոյ կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ վեր. Սուլթանի շնորհաւորութիւնները մատուցանել Վիլհելմ կայսեր։

ԿՐԻՏԷ

Թուրք լրագիրք կ'իմանան թէ Կրէտէի նահանգային ժողովոյ քրիստոնեայ անդամոց ընտրութեան առթիւ կղզւոյն այլ և այլ գիւղերու մէջ խռովութիւնք ծագեր և երկու հոգի մեռեր ու 20–25 հոգի վիրաւորուեր են։

Տ. ԴԻՈՆԷՍԻՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Ցունաց Պատրիարք Ամեն. Տ. Դիոնէսիոս Եւ.ի պաշտօնը վաւերացնող կայսերական Պերատը Բ. Դրան յանձնուած է և մէկ քանի օրէն յատուկ պաշտօնէի մը միջոցաւ Ֆէների Պատրիարքարանը պիտի ղրկուի։

—Պետական խորհրդոյ դեր-նախագահ Մահմուտ փաշա, ընկերակցութեամբ Պետական խորհրդոյ անդամ Բոգոսեանի Բարաթէօտորի էֆէնտիի, այցելութիւն տուաւ Ցունաց Պատրիարքին և շնորհաւորեց նորա պաշտօնը։ Ն. Սրբազնութիւն յաջորդ օրը փոխադարձ այցելութեան գնաց Մահմուտ փաշային։

Արքունի Վառօդարանի տնօրէն Սապիդ փաշա այսօր Դերմանիա կ'ուղեւորի ստանալու համար ի հաշիւ կայս. կառավարութեան Քրիւբի դինագործարանին յանձնարարուած թնդանօթներու վերջին մասը։

—Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ, կայս. անձնապահ զօրաբանակի հրամանատար Բէուճ փաշայի ադդականներէն երրորդ զօրաբանակի Ֆէրիդ Ալի փաշայի որդի և Էրթօղրուլ հեծելագնդին տեղակալ Ազնի պէյ Բեռլէսպուրկ պիտի ղրկուի տեղւոյն զինուորական վարժարանաց մէջ կրթուելու համար։

—Հինգշաբթի օրն, Ազիզքանդը Գ. կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Վեհ. Սուլթանի առաջին թիկնապահ Մէհմէտ փաշա ռուսական դեսպանատունն երթալով, Ն. Վեհափառութեան բարեմաղթութիւններն ու շնորհաւորութիւններն հաղորդեց առ Պ. Նելիւտոֆ։

—Պ. Մաքս Լիոն որ Պ. Տոնոնի դրամատեարց խմբին կողմէ մայրաքաղաքս եկած է իւր երմոական պատուիրակ, Պ. Քոդարի ընկերակցութեամբ նախընթաց օր Հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատունը գնաց և տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Զիհնի փաշայի հետ։ Ֆրանսացի պատուիրակն պատօնուեցաւ իւր այս տեսակցութեան արդիւնքը ծածկագիր հեռագրաւ հաղորդել առ Պ. Տոնոն ի Փարիզ։

—Երմոական նախարարութեան օգնական Ռիզա էֆէնտիէ, արքունի Փոդերանոցի տնօրէն Սիւլէյման Սուտի էֆէնտիէ, Երմոական նախարարութեան հաշուակալ Նամրդ էֆէնտիէ, Երմոական նախարարութեան հաշուակալ Նամրդ էֆէնտիէ եւ այլ բարձրաստիճան պաշտօնեայներէ յանձնաժողով մը կազմուած է որ պաշտօնէական մը խորհրդակցիլ այն միջոցներու վրայ որով կարելի լինի դաւառներէ հաշիւ ստանալ ժամանակին։

—Մայրաքաղաքս հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ցունաց Նախկին Պատրիարք Տ. Յովակիմ Դ. այս հինգշաբթի առաւօտ եաֆա ժամաներ է, ուր արժանավայել պատուով ընդունուեր և անտի Երուսաղէմ ուղեւորեր է երեկ։

—Հիւպատոսական գործոց դիւանի նորընտիր անօրէն Շէմսէտտին պէյ այսօր մայրաքաղաքս կ'սպասուի Աթէնքէն։

—Դարդանէլի առողջապահական բըժիշկ Տր. Զիդէրերի կողմէ մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհրդոյն ուղղեալ տեղեկագիրը կը յայտնէ թէ քաղաքին շրջակայ քանի մը գիւղերու մէջ ծագած հիւանդութիւնը պարզապէս ոչնչացեալ է եւ այն ալ անհետանալու վրայ։

—Սելանիկի տէֆթէրտար Թահսին էֆէնտի որ երեք ամիսէ ի վեր այդ պաշտօնին կոչուած էր, հրաժարեր է։

—Ինչպէս արդէն ծանուցուեցաւ, Երմոական ժողովոյ անդամ Զիւհտի պէյ Սամսոն ուղեւորած է տեղւոյն Բէժիի պաշտօնեից և ժողովրդեան միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնը քննելու համար։ Զիւհտի պէյ Սամսոնի մէջ իւր պաշտօնն աւարտելէ յետոյ Տրապիզոն պիտի երթայ։

—Օսմանեան երկու ծովառաքիրը այս պահուս փորձեր կը կատարեն Նիկոմիդիոյ ծովախորշին մէջ։ Առջի գիւղիչերը երկերական լուսով փորձեր կատարեր են։

—Այսօրուան ռուսական շոգենաւով Իզմիրէն մայրաքաղաքս եկաւ տեղւոյն ազգայիններէն Մեծ. Պետրոս էֆ. Եուսուֆ։

—Ժամանակէ մ'ի վեր Իզմիրի մաքսատանց մէջ սովորութիւն մը հաստատուած էր որ մեծապէս կը վնասէր վաճառականաց շահերուն։ Ո՛վ որ ապրանք մը դուրս հանել ուզէր, պարտաւոր էր մաքսատան պաշտօնէից ներկայիլ թէզքերէ մը հաստատող թէ արտածելի ապրանաց տասանորդի տուրքը վճարուած է։ Հակառակ պարագային մէջ արտածելու թոյլ չէին տար։ Դաւառին կուսական ազդարացի գրտնելով այս մասին յայտնուած դանգատներն, հրամայեր է որ այդ տնօրինութիւն վերցուի։

—Անցեալ գիշեր Իւսկիւտար Սալաճաք Իսկէլէսիի շրջակայքը նպարավաճառի մը խանութէն հրդեհ ծագած, այլ անմիջական օգնութեանց շնորհիւ վտանգին առաջքն առնուած էր։ Տեղւոյն ոստիկանութիւնը, պէտք եղած քննութիւնը կատարելէ յետոյ տեղեկանալով որ այդ հրդեհը դիպուածի մ'արդիւնքն չէ, իբր կասկածելի ձերբակալեց խանութպանը, նպարավաճառ Վասիլ եւ նորա աշակերտը։

—Հեռագրատան բարապաններէն Իւսկիւտար բնակող Մահմուտ էֆէնտիի կինը՝ Սաֆիյէ, որ քանի մ'օրէ ի վեր մտային խանգարման նշաններ ցոյց կուտար, առջի օր ինքզինքը տանը մէջ գտնուած ջրհորը նետեց, սակայն դրացի կանանց աղաղակներուն վրայ չորս կողմէն օգնութեան հասան և ողջ առողջ ազատեցին լիմար կինը։

—Նախընթաց երկուշաբթի Թիւ 1 շոգենաւն, որ Դէպէբէնն ուղղակի կամուրջ է Երթալ, Գուլկունճուքի առջեւ հոսանքէն մղուելով ծովեղերեայ տան մը բաղնեցաւ որոյ ծովի վրայ նայող մասը փլցուց։ Եղած վնասը 40–50 ոսկի կը հաշուի։

—Եղեռնադատ ատեանը տասն-հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտեց Խուրշիտ անուն անձը որ Պոլսոյ Ֆաթիհ թաղի բնակիչներէն էր։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԲԵՐԱՅԻ

Այս գիշեր, արտաքոյ կարգի ներկայացումն ի նպաստ Պ. Տիվիրդիի, կարգապահ Նոր Թատրոնի։ Ներկայացուելիք խաղերն են՝ ԱՃՊԱՐԱՐՔ քսմէտի-վոտրվիլ երեք արարուածով, յորում գլխաւոր դերակատարք են Օր. Հասէլմանս, Տիկին Շարլէ, Պ. Պ. Տուչէ, Լաֆալ, Լէտէ, և ԳՈՐԾԱՒՈՐՔ, կատակերգութիւն մէկ արարուածով։

Վաղը, միջօրէին, պիտի ներկայացուի ԸՕԹԱՄՊՕԼ։

Վաղը գիշեր դարձեալ արտաքոյ կարգի ներկայացումն ի նպաստ Տիկին Շարլէ Տիտէի։ Ներկայացուելիք խաղն է ԵՐԿՈՒ ՈՐԲԵՐ մեծ տասն որ շատ մը լեզուներու թարգմանուած և ամեն մայրաքաղաքաց մէջ ներկայացուած է։ Պ. Տիվիրդի, իւր անխոնջ աշխատաւոր Նոր Թատրոնի խմբին և Տիկին Տիտէ, իւր գնահատեալ դերասանուհի մը, իրաւամբ կրնան ակնկալել թատերասէր հասարակութեան քաջալերութիւն։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԾԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՊԱՇՏՕՆԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Բարիզ, 10 մարտ

Երեսփոխանաց ժողովը 238 ի դէմ 328 ձայնիւ ընդունեց օրինական ծրագիր մը որ 3 ֆրանք կ'աւելցնէ դուրսէն բերուած արմտեաց մաքսին վրայ։

ՕՏԱՐ ՍՊԱՆՑԻ Ի ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Սոֆիա, 10 մարտ

Սիալ է Տեղւոյն տուած այն լուրը թէ պու կար կառավարութիւնը տասն ատարիացի սպայներ խնդրած է՝ պուլկար բանակը կրթելու։

ՏԱԳՆԱՊՆ ՅԻՏԱԼԻԱ

Հռոմ, 10 մարտ

Երեսփոխանաց ժողովը վաղուս պիտի վճռաբանի ընդդիմադիր կուսակցութեան հնգեակ պատերն Պ. Դրիսպիի մէկ առաջարկին վրայ, որ կը յայտարարէ թէ նախարարական վերջին տագնապին մէջ Վեհ. թագաւորին խորհրդականաց ընթացքն համաձայն չէ խորհրդարանական սովորութեանց։

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՆԳԼ.

Լոնտոն, 10 մարտ

Երեսփոխանաց ժողովը կը վիճաբանի պատերազմական նախարարութեան խնդրած վարկերուն վրայ։

ԵՐԲՆԱԿ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բարիզ, 11 մարտ

Լոնտոնէ հեռագիր մը կը հաստատէ մեծ ջնջք կը լինի ի Բեռլէսպուրկ, ի Վիէնա և ի Պէրլին, վերանորոգելու համար երից կայսերաց դաշնակցութիւնը։

Նոյն հեռագիրը կ'ըսէ թէ Պ. տը Կիրս վերատին գրաւած է Զարին լիակատար վստահութիւնը։

Իսմիրնիա, 11 մարտ

Մարտ 14ն մինչեւ 10 Սուէյզի Ջրանցքէն անցնող նաւուց թիւն է 31, և տասնօրեայ հասոյթը 1,490,000 ֆրանք։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Գալաթիա, 28 փետրվար

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

3 ամիսեայ հնտրպի վրայ (պանքային)	.....	111 3/8
3 » » » (մէնկիին)	.....	111
3 Բարիզի » (պանքային)	.....	22 72 1/2
3 » » » (մէնկիին)	.....	22 80

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երեկ երեկոյ գոց. (Միաց.)		14 26
Պօրսային գոցուելէն վերջը		14 26
Բէրայի մէջ		— —
Առաւօտուն բացուելուս Սէրի Գ. կ.		14 33
Բարձրագոյն գին	»	14 34
Նուազագոյն »	»	14 32
Կէս օրին	»	14 5.

ԻՍԹԻԴՐԱԶԸ ՏԱՒԻԼԻ

Երեկ երեկոյ		38 16
Այս առաւօտ (Գ. Կ.)		38 25
Կէս օր » »		38 28
Փոխառութիւն 1858)	Սէրի	28
» 1862)		
» 1860)		
» 1863) Ռ	»	13 35
» 1872)		
» 1865)		
» 1869)	» Ը.	14 33
» 1873)		

ԻՒՆԻՓԻԷ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ

Երեկ իրիկուն գոցուելուս.....		80
Այս առաւօտ բացուելուս Գ. կ.		80 17
Կէս օրին		80 17

ԲԱՆԿԱՆՇՏՈՒՄՈՒԹ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Գ. կ.	Աֆգլ. Լր.	3 10
Քրէտի ժէնէրալ	Գ. կ.	Օսմ. »	6 4
Պանք տը Գոնս		» »	5 10
Սօս. Շանմ է վլէօր...		» »	3 15
Թրամուէյ.....		» »	282 1/2
Ռումէլի երկաթուղի		ֆր.	32 87 1/4
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ		»	—
Բամնեթեռզի Լաբրիսմի		»	74

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 11 Մարտ, ժամ 5 վայր. 15 երեկ

Անգլ. քոնսոլիտ		101 7/16
Օսմն. » Սէրի Գ. բացուելուս		13 3/8
» » » գոցուելուս		13 11/16
» » » Ա.		22
» » » Բ.		13 7/8
» » » Գ.		13 3/8
Օթօման 1871		70 1/2
Փոխառութիւն 1877		82 1/4
Պանք Օթօման		9 3/4
Ռուսական փոխառ. 1873		93 3/4
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)		72 3/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)		95 7/8
Տարա Սանիէ		69 3/8
Տօմանիալ (փոխառ. Լոչիլտ)		92 3/4
Հունգարական պարտեզրէթ 4 %		— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ		25 562

Վիէննա, 11 Մարտ, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	128 49
Օսմանեան երկաթուղի	15 50

Բարիզ, 11 Մարտ, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	109 45
» » 3 %	81
Օսմանեան քոնսոլիտ Սէրի Գ. բացուելուս	13 92
» » » գոցուելուս	13 95
» » » Բ.	— —
» » » Գ.	13 85
Օսմանեան երկաթուղի	31 50
» Լեվանի բաժնեթուղթ	— —
Պանք Օթօման	499 37 1/2
Գրէտի Լիոնէ	555
» Ֆոնսիէ	1877 50
Բաժնետոմս Լիոնի	1257 50
Սուէզի ջրանցք	2007 50
Ռուսական 5 % 1877 ի	100

գերմանական գրականութեան և գիտութեան աղդեցութեան ներքոյ են գտնվում։ Բայց և այնպէս նա իրրև բուն ազգային մատենագիր է ներկայանում մեզ թէ իւր բանաստեղծութիւնների և թէ իւր ժողովրդական վիպասանութեանց մէջ։ Նորա քնարերգութիւնը նուիրուած է նախ և առաջ հայրենիքին ինչպէս և Հայոց ազգի բերկրութեանց և ցաւերին, և նորա երգերից շատերը ժողովուրդը երգում է։ Մի քանի օրինակներ այդ բանաստեղծութիւններից առաջ է բերում Ա. Լայստը երկրորդ հատորիկում (եր. 29-40)։ Իւր վէպերի և պատմութիւնների մէջ նա Նկարագրում է գեղեցիկ Նոր-Նախիջեւանի հայ ազգաբնակութեան ներքին կեանքը, մինչեւ իսկ այդտեղի բարբառով է գրում։ Այս պիսիներին պատկանում են առաջին հատորիկի առաջին երկու պատմութիւնները, մինչդեռ երրորդն առնուած է Պետերբուրգի հայ ուսանողների կեանքից, «Գրացին»։ Հոռոմսիմա-ՀԽան ինչպէս և ուսանող Վայելչեանը բոլորն էր տիպարական կերպարանքներ են, որոնք մեծ համակրութիւն են արթնացնում մեր հոգւոյ մէջ։ Եթէ սոցա մէջ մի որ եւ է բան պակասակելու կայ, մեղաւորը հեղինակը չէ, այլ թարգմանիչը, որ երբեմն բարդում է նոցա վերայ իւր հանակրութիւնը կամ հակակրութիւնը։ Այսպէս, օրինակ մեզ տարօրինակ է թւում, որ ծերունի բարեսիրտ Մեկրը նոյն իսկ իւր առաջին խօսքին մէջ Արեւմտեան Եւրոպայի առաջին քաղաքակիրթ ազգին (Ֆրանսիացոց), որի հետ նա անչուշտ ոչինչ յարաբերութիւններ չէ ունեցել, Kerle յանդիմանական անունն է տալիս[1]։ Պատահանեանը բնաւ չէ կամեցել ասել այդ, որովհետեւ նա գրում է միայն «օ՛ր թ օ լա», որ Լայստը կամայականաբար թարգմանում է «Ach, das ist dem kerl ganz recht»։ Որ հայի պատկերը այդպէսով ոչնչ չէ շահվում, այլ ընդհակառակը, ճշգրտութեան, իսկականութեան տեսակէտից շատ բան կորցնում է, այդ ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է։ Սակայն թարգմանութիւնը միանգամայն ճիշդ է և այս իսկ պատճառով այդ վէպիկները գերմաներէն թարգմանութեամբ մի փոքր գիտուութեամբ են կարդացվում։ Բայց և այնպէս այնտեղ, ուր յիշվում են տրգերը, բաց է թողած ֆիչնա բառը (եր. 9)։ 12 երեսում (4—3 տող ներքեւից) մի ամբողջ նախադասութիւն փոփոխուած է, և այնտեղ առաջ բերած առածը բաց է թողած[2]։ Անչուշտ տառասրխալ պէտք է համարել, որ փոխանակ հայերէն «պաց» խօսքի (եր. 37) գրուած է «բաղ» բառը։

Երկրորդ հատորիկը պարունակում է իւր մէջ տասը «գրականական էսքիզ» Նոր-Հայաստանից։ Թէև դոքա ոչինչ անմիջական կապ չունին միմեանց հետ և ինքնահատոյց կերպիւ հետեւում են միմեանց, բայց յարմարութեամբ և օգտով եմ կարդացում։ Նախ և առաջ հեղինակը խօսում է հայ ժողովրդական երգիչների մասին և մասնաւորապէս հարիւր տարի սորանից առաջ մեռած Սայաթ Նովայի մասին։ Թիֆլիսից։ Երկրորդ էսքիզը նուիրուած է վերոյիշեալ Ռ. Պատկանեանին. երրորդը բանաստեղծ և գիտնական Ղևոնդ Ալիշանին։ Այնուհետեւ ծանոթանում ենք հայկական Միսէ համարուած Մկրտիչ Պէշիքթաշլեանի հետ Կ. Պոլսից, ինչպէս և Բոգենտոտոի բարեկամ Արովեանի հետ Անդրկովկասից, որ մի պատուական մանկավարժ և մատենագիր էր։ Մխիթարեան միաբանութեան ծագման և գործունէութեան վերաբերեալ ընդարձակ յօդուածում հեղինակի անիրաւացի չովինիզմը շատ պարզ է երեւան գալիս։ Վիեննայի միաբանութիւնը անկասկած աւելի երախտագիտութեան եւ յարգանքի է արժանի, քան թէ այդ տեղի ունի հեղինակի կողմից 108-109 երեսներում մինթէ նորան ծանօթ չէ՞ հայր Այտընեանի, միաբանութեան այժմեան աբբայի արդի հայոց լեզուի քերականութիւնը։ Նոյնը նորերումս հրատարակեց մի ընտիր քերականութիւն դասական հայերէն լեզուի, և ահա երկու տարի է, որ լոյս է տեսնում հայր Գալլանեանի գերմաներէն-հայերէն ընդարձակ բառարանը։ Թէ այլ եւս ինչ է ստեղծել Վիեննայի միաբանութիւնը Ազարեանցի մահուանից յետոյ, կարելի է դիւրութեամբ տեղեկանալ նորա տպագրած հայերէն գրքերի ցուցակից[3]։

Սորան հետեւում են Դարբիէլ արքեպիսկոպոս Այվազովսկու պատկերը, որ ծագելով մի լեհական–հայկական գերդաստանից, մի երեւելի լեզուագէտ էր և Գ. Սունկեանցյանը Թիֆլիսից, որ կարող է արդարեւ հայկական կոմեդիայի ստեղծողը համարուել։ Հայկական մատուլի կարճ պատմութիւնից տեղեկանում ենք, որ 1793—1883 թ. զանազան տեւողութեամբ լոյս տեսած լրագիրների և օրագիրների թիւը հասնում է 141-ի։ Մի էսքիզ Կ. Պոլսոյ նախկին պատրիարք Խրիմեան հայրիկի մասին, որ ամենայն իրաւամբ կոչուած է «իւր ազգի հայր» — վերջացնում է այս պատկերների շարքը, որոնցից ամենայն լուսաւորուած Եւրոպացի ընթերցող շատ բան կարող է սովորել։ Այստեղ երեւում է, թէ հայ ազգի մտաւոր կեանքը ինչպէս է արտայայտվում թէ մեծ-Հայաստանում և թէ բաղմաթիւ գաղթականութեանց մէջ-Կալկաթայից մինչեւ Փարիզ։ Այս մտքով «Հայկական Գրագարանը» մեծ օգուտ կարող է բերել ոչ միայն ընդհանուր լուսաւորութեանը այլ և այն գիտութեան, որ կոչվում է Գրականութեան համեմատական պատմութիւն։ Ժ. ՀԱՆՈՒՇ

(Աւարտ.)

(1) Բէյցիի բառարանում Kerl բառի ռուսերէն նշանակութիւնն է Մուժիկ, Մալոռուս, ֆիրանսիականը drôle, gaillard։ Ծ. Խ.

(2) Ամեն մարդ իրեն տուն, հաւն իրեն բուն։

(3) Ցուցակ գրոց Մխիթարեան տպարանի ի Թրիէստ և ի Վիեննա 1776—1881։

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆՍ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

24 ՅՈՒԼԻՍ

Մեկնեցանք Աւստրիա-Հունգարիայէ, որպէս մեկնած էինք Գերմանիայէ. այլ դեռ ոչինչ խօսեցանք այն գերման դաստիարակութեան վրայ, զոր մեր Տաճկաստանի և մանաւանդ Ռուսաստանի ազգակիցներէ շատեր չեն կարող անուանել առանց խաչակնքելու, նկատելով զայն իբր գերբնական կատարելութիւն։ Ժամ է յայտնել թէ որքան չափազանցութիւն կայ այս համարման մէջ։

Նախ պէտք է խոստովանիլ թէ գերման մանկավարժութիւնն իրեն առաջնորդ ունեցած է Ֆռանսայի հին հեղինակներն, որպէս Ռապրէ, Մոնդէյ, Շառռօն, Ֆլէօռի, Լա Շալոդէ, Ժանժակ Ռուսօ, Տիտրռօ, Ռօլլան տ'Էռսվիլ և այնքան ուրիշներ, թէև այժմ աշակերտն գերազանցած լինի վարժապետներն։ Սրտանի պարտութիւնն չէ կարող նսեմացուել մի պատմական ճշմարտութիւն։

Պէտք է նաև խոստովանիլ թէ, քանի որ «ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի», գերման դաստիարակութեան արտադրութիւններն, մերթ յոյժ գովելի, չեն կարող հիացում ազդել անաչառ դիտողին։ Մինթէ ապշութիւն չէ՞ նկատել զայն իբր մի տեսակ պանակիա, տեսնելէ յետոյ գերման հանրակինն որ իւր հոծ լեգէոններով կ'ողողէ Պէրլինէ մինչեւ Վիէնան և կը գաղթաւորէ բոլոր շահատաններն մինչեւ Կոստանդնուպոլիս։ Այս մտքութեան քրմանոյշներ յաճախած են դպրոց, զի գերման պետութիւններն երկար ամբէ ի վեր պարտաւորիչ հռչակած են կրթութիւնն. երբ հայր և մայր վարժարան չը յղեն իրենց զաւակ, ոստիկանութիւնն բռնի կը տանի զայն. այսպիսի ծնօղներ, թէ նշանակուած են իբր չբաւոր, կը զրկուին հանրային նպաստի բաժինէն. չեն կարող մանակցել իրենց թաղի վարչութեանն, չեն կարող վարել ոևէ եկեղեցական կամ դպրոցական պաշտօն. կառավարութիւնն, կապտելով զանոնք իրենց ծնօղական իրաւունքներէ, կը կարգէ յատուկ խնամակալներ և օժանդակ խնամակալներ որպէս զի ասոնք կրթել տան անոնց մանչեր և աղջիկներ. նա կ'ուզղէ ասոնց ազդարարութիւն և կշտամբանք, տուգանքի կը դատապարտէ զանոնք, բռնի կ'աշխատեցուցնէ զանոնք մի հանրօգուտ գործի և մինչեւ իսկ օրերով կը բանտէ զանոնք. Աւստրիայի մէջ, օրէնքն այնքան խիստ է որ կրթութեան միայագիրէ զուրկ պարոնն կամ օրիորդն չէ կարող աշակերտութեան մտնել վարպետի քով և ոչ իսկ ամուսնանալ։ Դեռ անցած օր, մեր տեւտոնամոլ մանկավարժներէ մին, յայտնելով թէ Կոստանդնուպոլսի հայ դպրոցներն հին եղանակներով կ'աւանդեն բարոյագիտութիւն, կը կարծէր թէ այս իրողութեան մէջ պէտք է փնտռել մեր բարոյական անկման պատճառն։ «Եթէ ենթադրենք որ տղայք բարոյական սկզբունքները բերան սերտելով, յիրաւի բարոյական անձ կը դառնան, կը դրէր նա, յայնժամ պէտք էր որ մեր նախակրթարաններու տղայքը արդէն մէյմէկ բարոյագէտներ դարձած լինէին. բայց որովհետեւ իրողութիւնը դորա հակառակն է ցոյց տալիս, ուստի և վերոյիշեալ ենթադրութիւնն հիմնովին սխալ է։» Կը ցաւիմ, մարդկութեան համար կը ցաւիմ, որ «իրողութիւնը դորա հակառակն է ցոյց տալիս» աւելի Վիէնայի և Պէրլինի քան Կոստանդնուպոլսի մէջ. և բիւրաւորներ, որք դաստիարակուած են Պաղրտօի, Բէսթալոցիի, Օպէրլինի, Հէռատէրի և Ֆրէօպէլի ընտիր եղանակներովն, չեն խղճար եղջերուի փոխել իրենց ամուսիններ և, «մէյմէկ բարոյագէտներ» դառնալու տեղ, ուրիշ բան չեն եղած այլ անհամ բողոր։

Ցաւենք թէ, մինչ մանկապարտէզ, նախակրթարան, միջակրթարի դպրոց, իրադպրոց, գիմնասիոն, արհեստանոց և համալսարան բաց են աշակերտին առջեւ, աշակերտուհին դեռ դրէթէ հեռի կը պահուի կրթութեան սանդուղի վերին աստիճաններէն, զի Գերմաններն նոր կը սկսին համոզուիլ թէ իդեական սեռն իրաւունք ունի արականին հաւասար հոգածութեան, մինչ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներն երկար ամբէ ի վեր կը գործադրեն այս հաւասարութիւն։

Եւ միթէ հաւասարութեան բարիքներն անխիտ կը բաշխուի՞ն արական սեռէ ուսանողին։ — Գրէթէ ոչ, զի Գերմաններն կը սիրեն դասակարգել վարժոցներն աշակերտի դրամական կարողութեանն համեմատ։ Աղքատներն ունին որոշ դպրոցներ որք կը կոչուին «բիւրգըր շուլ», մի քիչ դիւրակաց ժողովուրդն ունի իւր յատուկ կրթարաններ (Բուրգըր-շուլ), պէ-ռէալշուլէն ստեղծուած է միջակարգաւորներ համար, գիմնասիոնն հարուստ քաղաքացոյն և ազնուականին համար, և շատ քիչեր կը մտնեն համալսարան։ Ապրի՛ն Միացեալ-Նահանգներն, որք գիտութեան սեղանին շուրջ կը հրաւիրեն անխտիր ծիրանին և ցնցոտին։

Գերման դաստիարակութիւնն դեռ կը հեծէ աշխարհական և կղերական բռնապետութեան լուծին տակ, զոր եշխաններ և եպիսկոպոսներ դարբնած են կազմելու համար իրենց հրամայական։ Միացեալ-Նահանգներն, աւանդելով մի կրթութիւն որ նպատակն է պատրաստել լուսամիտ և ազատ քաղաքացիներ, աւելի կ'արժանանան մարդկութեան երախտագիտութեանն։

Մինչ, Ամերիկայի և Անգլիայի մէջ, ամեն մարդ ազատ է նախակրթել ժողովուրդի զաւակներն, Բրուսիայի մէջ կառավարութիւնն է որ կը շնորհէ կամ ետ կ'առնու այս արտօնութիւն, որով ուսուցիչներն իրմէ կախում ունին բացարձակապէս և չեն կարող ունենալ իրմէ տարբեր կարծիք ներկային վրայ։ Մի այսպիսի դրութիւն կրնա՞յ ապահովել առաջդիմութիւն։

Գերման ուսուցիչներն, բարոյապէս դժբախտ, մերթ սիսիուած են գէթ նիւթապէս։ Թող պատասխանէ Պ. Իբբօ, որ «Հանրային կրթութիւն Գերմանիայի մէջ» անուն հմտալից հատորն կը պարունակէ սա տողեր, կարծես հայ վարժապետին նկատմամբ գրուած. «Մի երկրի մէջ որ ժողովրդական կրթութեան կը տայ մի այնքան մեծ կարեւորութիւն, վերջապէս պիտի հասկացուի թէ անհրաժեշտ է լաւագոյն կացութեան մէջ դնել այն յարդելի անհատներ որք ստանձնած են զայն։ Մի ուսուցիչ, սովորաբար ընտանիքի հայր, ո՞րպէս կրնայ ապրիլ պատուաւոր կերպով, թէ մի գոհացուցիչ վարձատրութիւն չ'ազատէ զայն կարօտութիւնէ։ Ուստի պէտք չէ զարմանալ իմանալով թէ մի ժամանակէ ի վեր, Բրուսիայի մէջ, հետզհետէ դժար կը լինի գտնել այս օգտակար պաշտօնեաներ։ Լոկ առ հարկի է որ կ'որոշէն մտնել մի այնքան ուժգնն և այնքան փոքրաթոյչ ասպարէզի մէջ։ Ամեն անգամ որ մի ուսուցիչ ճար կը գտնէ իրեն հալթայթել ապրուստի միջոցներ, կը փութայ լքել դպրոցն ձեռնարկելու համար մի շահաւորագոյն գործի։»

Ուսուցչապետ Տէօլլինգէր, հանրածանօթ այն պանծալի գերով զոր կատարեց իւր գերման պատգամաւորութեան ազատամիտ գլուխն, հռչակած է թէ երեք վտանգներ կը սպառնան իւր ազգի հաւատարմներին. աղատութեան պակասութիւն, ձկտում դէպ նիւթականութիւն, ծայրայեղ կեդրոնացում։

Պ. ոը Լաֆրէյ, պէլժ գրականութեան ականաւոր ներկայացուցիչներէն մին, կը յայտարարէ թէ Պ. Հոբէյս Ման և Պ. Բադիսքն, մին ամերիկեան և միւսն անգլիացի մեծանուն հեղինակներ, զարմանալով դիտած էին թէ Գերմաններն չունին գործունէութիւն և նախաձեռնութիւն, որոցմով այնքան օժտուած են իրենց անգլասաքսոն արենակիցներ, և կը կարծէին թէ Գերմանիայի դպրոցական դրութեան ազդեցութիւնն յառաջ բերած է այս վիճակ։

Ականատես գրագէտներ կը վկայեն թէ, ընդհանրապէս, գերման համալսարանականներն անզուսպ եռանդով կը յաճախեն գիտէտուններն, ուր լիաթոյթ կը ծծեն իրենց երկար ծխափողներ և անընդհատ կը լափեն ածան գարեջուրի փրփրադէզ հեղեղներ, գիշերն փողոցէ փողոց կը շրջին ջահերով և աղաղակներով, կը կրեն ալանդակ դլխարկներ և ժապաւէններ, աւելի կ'ախորժին սրճարանէ քան դասարանէ, աւելի քաջ են օրախաղութեան քան իրաւագիտութեան մէջ, միշտ պատրաստ են մենամարտիլ և իրար սպանել մինչեւ իսկ «սարքի համար», ըստ լատին առածին, և կը կարծեն ժողովուրդին ահ ազդել իրենց անբաժան ցլաչուններով, մինչ հաղիւ կը շարժեն ծիծաղ։

Երբ գերման ուսանօղն աւարտէ իւր նախակրթութիւն, ստիպուած է վճռել իւր ապագայ, զի երկրորդական կրթութեան երկու տարբեր հաստատութիւններ կը բացուին իւր առջեւ, իրադպրոց, որ կը նախապատրաստէ ձեռարուեստի, առեւտուրի և դրէթէ վարչութեան, և գիմնասիոն, որ կը նախապատրաստէ ամեն ազատական արուեստի։ Ստոյգ է թէ այս դրութիւն կրնայ արտադրել լաւ մասնագէտներ, այլ միթէ կրնա՞յ յարմարիլ մեր ազգի։ Արեւելը այնպէս կազմակերպուած է որ մասնագէտն կը մնայ ստէպ առանց գործի, զի իւր հայ կախուած է մի միակ ճիւղէ. որպէս զի ապրուստի հնարականութիւններն շատնան մեր երիտասարդութեան համար, պէտք է նախակրթարանէն յետոյ հրաւիրել զայն մի ընդհանուր միջնակարգ կրթութեան, որ անօր տայ զանազան զէնքեր կեանքի պատերազմին համար։ Միացեալ-Նահանգներն ահա այս ուղղութեան է որ կը հետեւին, նախակրթութեան ուսումնարանին աւանդելով, մինչեւ 15-16 տարէկան հասակն և մասնագիտականն կամ բարձրագոյնին յառաջ, մի կրթութիւն որ կը նախապատրաստէ անխիտ ամեն ասպարէզի։ Ուրեմն, գովելի յետոյ Գերմանիայի ծաղկոցներն և նախակրթարանները, չենք կարող չը խոստովանիլ թէ, երբ խնդիրն հոլովուի երկրորդական կրթութեան վրայ, ոչ մի դրութիւն կրնայ աւելի վնասակար լինիլ հայ ժողովուրդին քան գերմանական դրութիւնն, և թէ ամերիկեան դրութիւնն է այն միակ դրութիւն որ կարենայ պատշաճիլ մեր ազգի կացութեանն։

Թէեւ 1883 յուլիս 23ի Մասիսն հրատարակած է բրիտանական դաստիարակութեան վրայ դասախօսութիւններէս մին, ուր առիթ ունեցած եմ ներկայացուցել ամերիկեան դրութեան ընդհանուր գիծերն, կը մաղթեմ որ մեր այնքան վիպաթարգմաններէ մին հայերէնի վերածէ Պ. Իբբօի «Հանրային կրթութիւնն Միացեալ-Նահանգներին մէջ» անուն հրահանգիչ գործն կամ ուրիշ համանման գիրքեր, որպէս զի մեր ազգ կարենայ դիտակցապէս հետեւիլ ամերիկեան ուղղութեանն, առանց սակայն հրաժեշտ տալու ընտրօղական ոգոյ ներշնչմանն եւ իրագործելով այն բոլոր բարեփոխումներ զորս մեր տեղական պէտքեր կը պահանջեն։

Փութանք այժմ ուրուագրել մեր ուղէւորութեան տասվեցերորդ և վերջին մասն։ — կը նաւենք Աւստրիա-Հունգարիայի և Սերպիայի միջև, նշմարելով կանաչ կամ լերկ լեռնակներ, ցից ժայռեր, դալար մարգեր պուրակների մէջ, զորս մի տար արև կ'ոսկեզօծէ։ Ահա Տրաքիան լիչակերտներն և ուրիշ հռոմէական աւերներ. գաճաճ և ազոռտ Սերպեր կը վազեն զանոնք, հեգ ձգնորսներ որք կանգնած են անոնց քով երենց ոլորմելի հիւղեր։ Ահա Օրսօվա, ուր կը յաջորդէ Ռումանիա, զոր Դանուբ կ'անջատէ Սերպիայէ։ Մբրիկ կը ծագի գետին վրայ, անմեղ մբրիկ։ Սերպիայի կը յաջորդէ Պուլկարիա։ Ահա Գալաֆատ, ուր չենք տեսներ թնդանօթի հետքեր վերջին արեւելեան պատերազմին։ Ահա Վիտին, ուր կը նշմարենք դլխատ մինարէներ և տխուր ամրութիւններ։

25 ՅՈՒԼԻՍ

Մի գեղեցիկ առաւօտ կը դադրէ Նիգոբօլի, և արեւն գետին վրայ կը ձգէ լուսեղէն գօտի։ Ահա Սիգով եւ Զիմնիցա։ Վերջին պատերազմի սիրելին, Ռուսերն ասի անցան Պուլկարիա, թէև դեռն է յոյժ լայն և դժար չէ պաշտպանել զայն։ Դանուբի եղերներն սկսած են ամայանալ, զի փոխուեցաւ ժողովուրդն։ Ահա Ռուսճուք, անշուք քաղաք, թնդանօթի խոչանդուած, եւ Ճուրճէվօ, իւր երկուորեակ, որ այնքան ամրակոծեց զայն։ Ահա Դոգրօքան, ուր դէմ կը ճակատի Օլդէնիցա։ Ահա Սիլիստրէ, ուր կը ծփայ պուլկար դրօշն։ Մահիկն կը բարձրանայ հորիզոնին վրայ եւ հաւասարապէս կը լուսաւորէ մզկիթ եւ եկեղեցի։ Զինուորական երաժշտութիւն կը լսուի ռուս բանակէն, որ չէ մեկնած դեռ, եւ թուրքերն մռայլ դէմքով կ'ունկնդրեն զայն։ Դիշերը է, եւ գետն կ'օրրէ մեր շոգենաւ։

26 ՅՈՒԼԻՍ

Պուլկարիայի կը յաջորդէ Տօպրուճա, Ռումանիայի նոր սեփականութիւնն։ Դանուբ կը փոխուի ատ ռումէն գետի։ Ահա Պրայլա, ուր կ'ողբասնուն վաղագ զինուորներ։ Ժամ 10ին կը հասնինք Կալաց և կը հանգչինք Կ-ան դ-Օրէլ Դանչօտոյի մէջ։

27 ՅՈՒԼԻՍ

Կալաց է մի տգեղ քաղաք, ուր չը կայ բանաստեղծութիւն։ Փոշի եւ գարշահոտութիւն կը տիրեն մի տոթակէզ կլիմայի տակ։ Մեր պանդոկի դիմաց կը բարձրանայ յոյն եկեղեցին, ուր կը լսենք առաւօտեան ժամերգութիւնն։ Հեռուն կը նշմարուի մի ուրիշ եկեղեցի, երկնանդամ դմբեթով։ Դիշերն, կը դիմենք Աֆնա Բարաֆ, ուր ռումէն արուեստագէտներ կը ներկայացուցնեն Լէքէդօ-ռիկ Սաֆրօ Ի Մէլոդիա։ Ժամ 5ին կը մտնենք Թէդրօ շոգենաւին մէջ, որ պիտի տանի ըզմեզ մինչեւ Ոսկեղջիւրի բերանն։

28 ՅՈՒԼԻՍ

Զով առաւօտ, որ կը յաջորդէ մի ասողաղարդ դիշերի։ Թէդրօ կը սահի Տօպրուճայի եւ Պեսարաբիայի միջեւ։ Ռումանիա եւ Ռուսաստան դրացի են ասա, զերդ ճնճղուկ որ կը թռչի անդղի բոյնին տակ։ Դուլչայէ յետոյ, որ կը ցցէ իւր հոդմահոլով Ջաղացներ, ժամ 2ին կը հասնինք Սուլինա, ուր Դանուբ կը կոչի Սեւ ծովի երախին մէջ։ Դեռեւ տժգոյն կոհակին կը յաջորդէ բաց կանաչ անհունութիւնն։ Կապոյտ է երկին, ուր կը շողան ճերմակ ամպիկներ, եւ հրաւառ գունտն կը գծէ Եւքսինեան Պոնտոսի վրայ մի շլացուցիչ արահետ, ուր կը վառվին բիւր ադամանդներ։ Հեղուկ տարրն կը սկսի իւր անախորժ կատակներ։ կը տատանի, և մեր սիրտերը կը տատանին իրեն հետ։ Շեղեղ է վերջալոյսն։ Թխակապոյտ ամպեր կը լոգան հրաշէկ հորիզոնին վրայ։ լուսնի տժգոյն ճակատն կը նշմարուի արեւուն դիմաց։ լուռ են թնութիւն և Աստուած։ Կէս-գիշերին, շոգենաւն կը կասի Դիւսդէնթեարանը, ուրբաթ օրերը ժամ 7-9 ճրագարար պիտի դարմանել անկարող հիւանդները։

Աստուածաշունչ Մեծ. Ժողովի էջ. Պիպլիան ելս պիտի դարմանել մեր դեղարանի մէջ ամեն օր։ 2-30

ԻԼԱՆ

ԽԱՉԻՆԵԻ ԽԱՍՍԱՌ ՇԱՀԱՆԵ

Էրզրդը ուժգնիւրէ անպարրնա աբլնաճագ քէլէ չէքերինին գարարը գաթիսի իւչ եւուզ սէնէսի մարտրնան տէօրտինճիա չարչէնպիհ կիւնի վիրիլէճէկիմտէ, թալիպ օլանլարրն եէվմը մէգրիւրտէ սաաթ տօգուզա գատար պէհէմէհալ Խազինէի Խասսի Շահանէյէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

26 շուպաթ 302

2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՐ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Քօլէն վէ Մաթիէօ վէ Լօեր վէ Կալանթ վէ Հարթնաք ֆապրիգալերի մամուլաթընտան օրմագ իւզրէ միւպարեառը մէվզրի միւնագասայա գօնուլան օն տօգուզ գալէմ ալաթը միւթէնէվիայը ճէրահիլէնին իթաասնա թալիպ օլան վէ չէրարթիթնի անլամագ իսթէյէնլերին մարը բումինին իչինճիա կիւնինէ գատար մագամը Սէրասքերի լէվազիմաթը ուժգնմիւրէ տաիրէսինէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

26 շուպաթ 1887

Նօ. 29 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՐ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Պէրութտա պուլունան վէ պուլունմըրրլաճագ օլան ասաքիրի Շահանէ իսարէսի իչին պին իւչ եւուզ իւչ սէնէսի մարտրնտան իթիպարէն պիր սէնէ զարֆինտա միւպարեառը մահալինճէ միւնագասայա վաղ օլունան էրզագտան,

Նանը աղիպին գըյէի ճէտիտի օթուզ տօգուզ.

Տագիդին՝ օթուզ տօգուզ.

Տէօյիւլմիւշ պուլտարը՝ օթուզ տօգուզ.

Պէքսիմէթին՝ գըրդ տէօրթ, գըրդ ալթը.

Պուլկուրը՝ էլլի ալթը, օն ալթը.

Կիւշլթին՝ եւուզ օթուզ ալթը պուլչուգ.

Էրզին՝ եէթմիշ իւչ, օթուզ իքի.

Սատէնին՝ իւչ եւուզ օն պէշ, տօգուզ.

Թուզրն՝ եէրմի իւչ, տէօրթ.

Սօղանն՝ օն ալթը, օթուզ սեքիզ.

Զէյլթին՝ եւուզ օթուզ իքի, ալթը.

Սապօնը՝ եւուզ օթուզ սէքիզ, սէքսէն տէօրթ.

Մօմը՝ եւուզ եէթմիշ եէտի, սէքսէն տէօրթ.

Հաթապը՝ ալթը, եէրմի տէօրթ.

Թուզրն՝ օն տէօրթ, տէօրթ.

Շաբրին՝ եէրմի տէօրթ, տօգսան ալթը.

Սամանը՝ եէտի, իքի.

Կաղրն՝ օթուզ իքի, իւչ.

Նէքէրին՝ տօգսան պէշ, տօգսան տէօրթ.

Ֆասուլեանը՝ գըրդ սէքիզ, օթուզ ալթը.

Նօհուտը՝ եէրմի պէշ, եէթմիշ տէօրթ.

Զէյթունը՝ էլլի իւչ տէօրթ.

Սիրքէնին՝ օթուզ եէտի, գըրդ տէօրթ բարայա օլարագ մահալի թալիպ էօհտէսինտէ օլտուզընտան, պուրաճա իթասընա թալիպ օլանլարրն լէվազիմաթը ուժգնմիւրէ տաիրէսինէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

26 շուպաթ 1887

Նօ. 30 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՐ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Պէրութտա պուլունան վէ պուլունմըրրլաճագ օլան ասաքիրի Շահանէ իսարէսի իչին պին իւչ եւուզ իւչ սէնէսի մարտրնտան իթիպարէն պիր սէնէ զարֆինտա միւպարեառը մահալինճէ միւնագասայա վաղ օլունան էրզագտան,

Նանը աղիպին գըյէի ճէտիտի օթուզ տօգուզ.

Տագիդին՝ օթուզ տօգուզ.

Տէօյիւլմիւշ պուլտարը՝ օթուզ տօգուզ.

Պէքսիմէթին՝ գըրդ տէօրթ, գըրդ ալթը.

Պուլկուրը՝ էլլի ալթը, օն ալթը.

Կիւշլթին՝ եւուզ օթուզ ալթը պուլչուգ.

Էրզին՝ եէթմիշ իւչ, օթուզ իքի.

Սատէնին՝ իւչ եւուզ օն պէշ, տօգուզ.

Թուզրն՝ եէրմի իւչ, տէօրթ.

Սօղանն՝ օն ալթը, օթուզ սեքիզ.

Զէյլթին՝ եւուզ օթուզ իքի, ալթը.

Սապօնը՝ եւուզ օթուզ սէքիզ, սէքսէն տէօրթ.

Մօմը՝ եւուզ եէթմիշ եէտի, սէքսէն տէօրթ.

Հաթապը՝ ալթը, եէրմի տէօրթ.

Թուզրն՝ օն տէօրթ, տէօրթ.

Շաբրին՝ եէրմի տէօրթ, տօգսան ալթը.

Սամանը՝ եէտի, իքի.

Կաղրն՝ օթուզ իքի, իւչ.

Նէքէրին՝ տօգսան պէշ, տօգսան տէօրթ.

Ֆասուլեանը՝ գըրդ սէքիզ, օթուզ ալթը.

Նօհուտը՝ եէրմի պէշ, եէթմիշ տէօրթ.

Զէյթունը՝ էլլի իւչ տէօրթ.

Սիրքէնին՝ օթուզ եէտի, գըրդ տէօրթ բարայա օլարագ մահալի թալիպ էօհտէսինտէ օլտուզընտան, պուրաճա իթասընա թալիպ օլանլարրն լէվազիմաթը ուժգնմիւրէ տաիրէսինէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

26 շուպաթ 1887

Նօ. 31 2—3

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄՆ ԱԶԳԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՏՐ. ԺԱԳ ԿՐՈՍՄԱՆ, փորձառու ակնաբոյժ որ երկար տարին աշխատած է Բարիզի ակնաբուժական Դիշնիքին մէջ, աչքի հիւանդութեանց դարմանման համար սենեակ մը բացած է ի Պոլիս, Վարդանեան դեղատան մէջ, Եէնի-Ճամի, 12, և աչքի ամեն տեսակ գործողութիւն, քննութիւն, ակնոցներու ընտրութիւն եւ այլն յանձն կ'առնու։ Կը դարմանէ նաև կոկորդի հիւանդութիւններ։

Խորհրդակցութիւնք ամեն օր առաւօտեան ժամ 8 էն մինչեւ 6 ըստ Թրքաց։

Ուրբաթ օր, ձրի խորհրդակցութիւնք աղքատաց համար։

Ի Բերա, ժամ 6 էն 8, հիւանդ կ'ընդունի իւր բնակարանը, Կալանի փողոց, 9։

2—30

ԴԵՂԱՐԱՆ Ա. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել թէ Սուլթան Պայազիտ Օքճըլար Պաշիի թիւ 33 դեղարանն որ քիչ ժամանակի մէջ հանրածանօթ եղած է, այս անդամ ամեն մասամբ իւր տեսակին մէջ առաջին կարգի հաստատութիւն մ'ընելու համար որ եւ է ջանք խնայած չեմ, որպէս զի յարգոյ յաճախորդք չտխրանան գոհ լինին։ Դեղարանս դիմադրպիտի գտնեն առաջին տեսակի եւ մեծ խնամքով պատրաստուած թարմ դեղօրայք, քիմիական ընտիր բաղադրութիւնք, բժշկական գործիներ, զուտ Նորվիկիայի ձիթեն իւղ, ամեն տեսակ քսուքներ, քնաքնայով պօրսոի գինիներ, մաքական գինիներ, հոտաւէտ իւղեր եւն եւն, եւ դեղագրոց ընդ փոյթ պատրաստութիւն՝ խիստ շնչաւոր գինիներով։

Նաեւ մեր դեղարանին մէջ ամեն կէս օրէն վերջը բժշկական խորհրդակցութիւնք պիտի տասարուին ազգային ճարտար բժիշկներէն Տօքթ. Թիւրաղ եւ Տօքթ. Ա. Թէրզեան էֆէնտիներու կողմանէ։ Տօքթ. Թէրզեան էֆէնտի որ կղզիի մասնաւոր կերպով կուրծքի եւ կոկորդի հիւանդութեանցը, ուրբաթ օրերը ժամ 7-9 ճրագարար պիտի դարմանէ անկարող հիւանդները։

Աստուածաշունչ Մեծ. Ժողովի էջ. Պիպլիան ելս պիտի դարմանել մեր դեղարանի մէջ ամեն օր։ 2-30

ՄՈԿԻԶ ՋԵՅՄՈՅԼԺ ՎԷՐԻՈՅԼ

(PEIR HRAVASIS)

ԴԱՎՈՒԹ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

ԴԱՎՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԱՐԻԱՅԻ ՄԱՆՈՒՇԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ՎԷՐԻՈՅԼ ՋԵՅՄՈՅԼԺ ՎԷՐԻՈՅԼ